

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

Факультет дошкільної педагогіки та психології
Кафедра теорії та методики дошкільної освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА
«ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ
ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»

Виконала:

здобувачка освітнього ступеня
магістра заочної форми навчання
ОПП «Дошкільна освіта.
Практична психологія в закладах
дошкільної освіти» спеціальність:
012 «Дошкільна освіта»

Ясінковська Ольга Романівна

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук,
професор кафедри теорії та
методики дошкільної освіти

Березовська Людмила Іванівна

ЗМІСТ

Вступ.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	7
1.1. Сутність поняття «творчий потенціал дитини дошкільного віку» у психолого-педагогічній літературі.....	7
1.2. Теоретичні засади підготовки майбутніх вихователів до розвитку творчості дітей дошкільного віку.....	16
1.3. Формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчості дітей дошкільного віку.....	26
Висновки з першого розділу.....	34
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	36
2.1. Аналіз стану сформованості готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей.....	36
2.2. Експериментальна методика формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку	46
2.3. Аналіз ефективності впровадженої методики у процес професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти	56
Висновки з другого розділу.....	63
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	75

ВСТУП

Сучасні тенденції розвитку суспільства визначають пріоритет виховання особистості нового типу – творчої, креативної, з високим рівнем духовності та культурної компетентності. У цьому контексті особливої значущості набуває формування у дітей здатності до творчого мислення, прийняття нестандартних рішень, реагування на зміни у соціальному середовищі, конструювання інноваційних ідей. Така здатність виступає не лише показником інтелектуального розвитку дитини, а й основою її майбутньої соціальної успішності та активної життєвої позиції.

З огляду на зазначене, система дошкільної освіти в Україні спрямована на формування гармонійно розвиненої, творчої та ініціативної особистості дитини. Відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» (2024 р.), одним із головних завдань дошкільної освіти є забезпечення умов для розвитку креативності, самостійності, здатності до творчого самовираження дитини в різних видах діяльності. Для реалізації цього завдання надзвичайно важливою є професійна підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, оскільки педагог виступає організатором та стимулятором творчої активності дітей, створює умови для формування творчого потенціалу дітей.

Стратегічні завдання підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти визначені низкою нормативних документів України, серед яких Закон України «Про вищу освіту», Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки, Національна доктрина розвитку освіти в Україні, Професійний стандарт за професією «Вихователь закладу дошкільної освіти» та інші нормативні акти. У Документах наголошується на необхідності забезпечення високого рівня професійної компетентності педагогів, які здатні застосовувати сучасні педагогічні технології особистісно орієнтованого виховання для розвитку творчих здібностей дітей.

У Національній доктрині розвитку освіти в Україні наголошується на важливості використання педагогічних технологій, що сприяють формуванню творчих навичок дітей, розвитку їхніх інтелектуальних, емоційних та

соціальних компетентностей. Основна мета такого підходу полягає у вихованні особистості, яка здатна творчо осмислювати та інтегрувати набуті знання, розвивати власні інноваційні здібності. Таким чином, підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку впливає на рівень формування у дітей творчого потенціалу, що є одним із пріоритетних завдань сучасної системи дошкільної освіти.

Проблема розвитку творчої особистості дитини посідає важливе місце в сучасній педагогічній науці. Учені зосереджували увагу на вивченні шляхів формування та вдосконалення творчого потенціалу дітей дошкільного віку у різних видах діяльності. Так, питання ігрової творчості розкрито у працях Л.Артемової, К. Карасьової, Н. Химич, М.Федорової; трудової – З. Борисової; навчальної – Н. Лисенко, С. Слюсарук-Літвін, О. Трифонової; мовленнєво-творчої – А. Богуш, Л.Березовської, Н. Гавриш; образотворчої – Л. Шульги; музичної – С.Матвієнко, Т. Лісовської, А. Шевчук та інших учених.

Водночас практика професійної підготовки майбутніх вихователів у закладах вищої освіти засвідчує недостатній рівень сформованості їхньої готовності до розвитку творчого потенціалу дітей. Чималою студентів не володіють необхідними методичними прийомами стимулювання творчості, не вміють створювати креативне розвивальне освітнє середовище, не до кінця усвідомлюють значення власного творчого потенціалу у професійній діяльності. Це зумовлює потребу в оновленні змісту, форм і методів підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (далі ЗДО) відповідно до компетентнісного підходу, який є пріоритетним у сучасній системі освіти.

Отже, актуальність обраної теми «Формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку» зумовлена необхідністю пошуку ефективних шляхів формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку, що відповідає сучасним вимогам освіти, суспільним запитам і завданням підготовки висококваліфікованих, кваліфікованих фахівців у галузі дошкільної освіти.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами. Кваліфікаційну магістерську роботу виконано в рамках наукової теми кафедри теорії та методики дошкільної освіти «Освітні технології у професійній підготовці майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти у сучасному освітньому просторі» (номер державної реєстрації 0124U000210), що включена до тематичного плану Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність методики формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.
2. Визначити сутність, структуру та критерії готовності майбутніх вихователів до розвитку творчості дітей.
3. Дослідити стан сформованості готовності майбутніх вихователів ЗДО до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку у процесі фахової підготовки.
4. Розробити та апробувати експериментальну методику формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Предмет дослідження – формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення наукових джерел, систематизація понять, моделювання педагогічного процесу); емпіричні (спостереження, анкетування, педагогічний експеримент); статистичні (кількісний та якісний аналіз отриманих результатів).

База дослідження. Експериментальне дослідження проводилося протягом 2024/2025 навчального року на базі факультету дошкільної педагогіки та психології Університету Ушинського.

Практичне значення дослідження. Отримані результати мають практичну цінність для розроблення методичних і експериментальних підходів підготовки майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку у різних видах діяльності.

Апробація результатів дослідження. Основні матеріали та висновки роботи обговорювалися на засіданнях кафедри теорії та методики дошкільної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського. Ключові положення та результати дослідження були представлені на II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні освітні технології у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти» (24 жовтня 2025 р., м. Одеса).

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (64 найменувань) і додатків. Загальний обсяг роботи становить 87 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Сутність поняття «творчий потенціал дитини дошкільного віку» у психолого-педагогічній літературі

На сучасному етапі розвитку суспільства, система дошкільної освіти перебуває на етапі реформування, що передбачає актуалізацію формування національного освітнього простору шляхом інтегрування інноваційних технологій не лише в загальну професійну підготовку майбутніх педагогів, а й удосконалення освітнього процесу. Такі зміни висувають нові вимоги до підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, які передбачають не лише засвоєння теоретичних знань і опанування методик освітньої діяльності, а й розвиток професійних компетентностей, здатності до творчого мислення, креативного підходу до вирішення педагогічних завдань. Підготовка фахівців у цьому контексті повинна забезпечувати формування у майбутніх вихователів ЗДО здатності організовувати освітній процес, стимулювати пізнавальну активність дітей, створювати умови для розвитку їхнього творчого потенціалу.

Професійна підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є предметом дослідження Л. Артемової, Л. Березовської, Г. Беленької, А. Богуш, Н. Грами, О. Дубасенюк, Л. Зданевич, К. Крутій, В. Нестеренко, Т. Поніманської та інші. Питання розвитку творчого потенціалу особистості розглядається в філософсько-культурологічному контексті (М. Євтух, М. Коган, В. Кремень, П. Саух, В. Сухомлинський, О. Сухомлинська, Г. Філіпчук, В. Франкл, Е. Фромм) психолого-педагогічному (В. Андрущенко, І. Бех, І. Зязюн та інші). Аналіз досліджень учених засвідчує, що розвиток творчого потенціалу майбутніх вихователів є надзвичайно актуальним завданням сучасної системи освіти, оскільки від рівня творчого розвитку педагога залежить формування творчої особистості дітей дошкільного віку. Творчий потенціал особистості

майбутнього вихователя визначається як внутрішнє джерело активності, здатність до саморозвитку, творчого самовдосконалення в умовах професійної діяльності.

Важливо зазначити, що досліджуваний феномен не є сталим показником особистості педагога, а перебуває в постійному розвитку, формується на основі накопиченого творчого і соціального досвіду, психолого-педагогічних та предметних знань, нових ідей, умінь і навичок, що дозволяють знаходити та застосовувати оригінальні рішення, новаторські форми і методи, тим самим удосконалюючи виконання професійних функцій.

Розглядаючи розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного віку як педагогічну проблему, слід виділити основні підходи учених до його змісту та структури. Важливою умовою для аналізу поняття «потенціал» є його тлумачення через взаємозв'язок із поняттями «творчість» та «здібності». В академічному тлумачному словнику української мови потенціал визначається як «сукупність усіх наявних засобів, можливостей, продуктивних сил і т. ін., що можуть бути використані в певній галузі або сфері діяльності» [32].

Учені (О. Клепиков, І. Кучерявий) розглядають творчість як закономірний процес становлення особистості, що відбувається в межах соціального розвитку людини. Науковці підкреслюють, що для безперервного вдосконалення та активного розгортання цього процесу кожній людині необхідно створити умови для самореалізації [28, с. 19]

В. Лихвар, уважає, що творчий потенціал є природною властивістю кожної людини, однак ступінь його прояву залежить від умов життєдіяльності, виховання та саморозвитку. Учена наголошує, що вищою формою прояву творчих здібностей є прагнення до самовдосконалення та самореалізації себе [35, с. 6].

Найбільш глибокою, на нашу думку, є позиція В. Кременя, який розглядає творчість як найвищий рівень людського буття, коли особистість здатна не лише відображати, а й активно перетворювати дійсність – суспільні відносини, моральні норми, ціннісні орієнтири, у межах яких відбувається її

життєдіяльність [33, с. 7–8]. Учений підкреслює, що творчість є поліфункціональним феноменом, який охоплює різні аспекти взаємодії людини із собою та довколишнім світом, тому вона має культурологічний, соціально-історичний, онтологічний, естетичний і психологічний виміри [33, с. 8].

Аналізуючи філософські й психолого-педагогічні підходи, О. Гопка визначає творчий потенціал як інтегративну властивість особистості, що характеризує міру її готовності й здатності до творчої самореалізації, саморозвитку та створення нового [14, с. 12]. Дослідниця наголошує, що творчий потенціал є одночасно передумовою і результатом творчого процесу: чим більше ресурсів особистість реалізує у власній діяльності, тим вищим стає рівень її творчого розвитку, формується індивідуальний творчий стиль життя, який можна визначити як життєтворчість [14, с. 12].

Згідно з Педагогічним словником, творча особистість – це індивід, який володіє здібностями, мотивацією, знаннями та вміннями, що дозволяють створювати продукт, відмінний новизною, оригінальністю та унікальністю [13, с. 186].

У Сучасному тлумачному словнику поняття «творчий потенціал» розглядається як здатність особистості зосереджувати увагу на об'єкті сприймання, що визначає силу впливу його властивостей на органи чуття та сприяє ефективній активізації тимчасових нервових зв'язків. Водночас цей термін тлумачиться як сукупність внутрішніх можливостей, ресурсів і здібностей людини, необхідних для здійснення творчої діяльності, тобто як цілісне поєднання психофізіологічних і когнітивних передумов творчості [60, с. 200].

У психолого-педагогічному словнику поняття «творчий потенціал» (creativity) трактується як здатність до винахідливості, уміння бачити нове у звичному, поєднувати інтуїцію, натхнення та уяву. Це не лише виняткова риса талановитих людей, а й якість, властива кожній особистості, яка розвивається під впливом освіти, культури, духовного досвіду та наполегливої праці [59].

Поняття «творчість» є багатограним і використовується як у науковому дискурсі, так і в повсякденному вжитку, проте його зміст часто трактується по-різному. У науковій літературі під творчістю розуміють діяльність, у процесі якої людина створює нові матеріальні чи духовні цінності, оригінальні ідеї, моделі поведінки, форми спілкування, нові знання або образи. Творчість визначається як вищий рівень активності та самореалізації особистості, спрямований на вияв і вдосконалення її внутрішніх можливостей. Вона є невід’ємним складником людської діяльності, адже навіть особисті відкриття чи індивідуальні осяяння становлять прояв творчого мислення [38].

Узагальнюючи наукові підходи до визначення поняття «творчість», можна дійти висновку, що вона являє собою особливий вид діяльності людини, спрямований на створення нового – ідей, знань, форм поведінки, духовних чи матеріальних цінностей, які мають елемент оригінальності та неповторності. У процесі творчої діяльності особистість реалізує власні здібності, задовольняє потребу у самовираженні, розкриває інтелектуальний і духовний потенціал.

Вихователь закладу дошкільної освіти виконує надзвичайно важливу професійну місію – створює умови для всебічного розвитку дитини, зокрема формування її творчого потенціалу. Це передбачає не лише педагогічну компетентність, а й високий рівень власної креативності. Адже тільки педагог, який сам є творчою особистістю, здатен формувати творчість у дітей, надихати їх на пошук нового [52, с. 134].

Проблема творчості має давню історію. Ще у 1950-х роках американський психолог Дж. Гілфорд запропонував наукове визначення «творчого потенціалу», виділивши такі характеристики, як «почуття проблеми», «гнучкість, оригінальність мислення», «здатність до редефініції», тобто переосмислення знайомих об’єктів для їх нового використання [42]. Роботи ученого вважаються фундаментальними у дослідженні психології творчості та експериментальному вивченні творчого потенціалу.

Сучасні підходи до трактування творчого потенціалу підтверджують універсальний характер прояву творчих якостей. Творчий потенціал

сприймається як інтегративна здатність особистості до творчої діяльності, що застосовується у будь-якій сфері – соціальній, комунікативній, виробничій чи побутовій. Розвиток творчих якостей у одній діяльності забезпечує можливість їх перенесення в інші сфери. Учені підкреслюють, що творчість не є даром обмеженого кола людей, а властивістю, притаманною всьому людству в різному ступені, при цьому генії відзначаються особливо високим рівнем цієї здатності [28, с. 21–22].

Е. Фромм визначає творчий потенціал як здатність до творчого стилю діяльності, спрямованого на вироблення оригінальних ідей та досягнення нових результатів [32, с. 143]. Таким чином, формування творчого потенціалу дітей дошкільного віку вимагає системного підходу, що поєднує розвиток когнітивних, емоційних і мотиваційних компонентів особистості.

Проблему розвитку творчості у дітей та формування їхнього творчого потенціалу вивчав Е. Торренс. Учений здійснив аналіз наукових підходів до розуміння феномену креативності; виокремив п'ять основних типів визначень цього поняття, розглядаючи творчість як багатовимірне утворення, що охоплює інтелектуальні, емоційні, мотиваційні та особистісні аспекти [32].

У межах дослідження особливий інтерес становить підхід Е. Торренса, який характеризує креативність через види творчої діяльності, серед яких особливо виокремлюється експресивна творчість, що проявляється у спонтанних формах самовираження дитини, наприклад, у малюванні, конструюванні, вигадуванні історій та сприяє розвитку продуктивної творчості, пов'язаної зі створенням нових наукових, художніх чи соціально значимих результатів. Е. Торренс зазначає, що розвиток творчого потенціалу у дитини відбувається в умовах, коли вона виявляє нестачу знань і шукає способи її подолання. У процесі пізнання дитина самостійно визначає проблеми, шукає шляхи їх розв'язання, формулює гіпотези, перевіряє їх на практиці, вносить зміни та вдосконалює результати своєї діяльності [32]. Саме через такі етапи мисленнєвої та практичної активності вона приходить до створення нових і оригінальних продуктів, що й становить сутність розвитку творчого потенціалу.

Отже, концепція Е. Торренса акцентує на тому, що творчість дитини – це не випадкове натхнення, а системний процес пошуку, випробування і вдосконалення, який потребує створення педагогом сприятливих умов для ініціативи, експериментування, відкритості до нового й свободи самовираження.

Вагомим науковим внеском у дослідження проблеми розвитку творчого потенціалу особистості є монографія «Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень» (автори В. Моляко, О. Музика). У праці учені висвітлили взаємозв'язок між здібностями, творчістю та обдарованістю, акцентуючи на тому, що саме поєднання цих компонентів формує основу творчого потенціалу особистості. Учені зазначають, що на певному етапі розвитку загальних або спеціальних здібностей у людини виникають і починають активно розвиватися творчі здібності, що стає визначальним чинником формування її творчого потенціалу. Тобто творчість не виникає стихійно, вона є логічним продовженням процесу вдосконалення здібностей, які досягають високого рівня розвитку і трансформуються у творчі якості.

Отже, концепція В. Моляка, О. Музики дає змогу розглядати творчий потенціал як динамічну систему взаємодії здібностей, досвіду та мотиваційно-ціннісних установок, що забезпечує здатність особистості до постійного саморозвитку і творчої самореалізації. Цей підхід є особливо важливим у контексті підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, адже саме педагог має не лише володіти власним творчим потенціалом, а й уміти розвивати його у дітей, створюючи умови для вільного прояву їхньої індивідуальності та креативності.

Сутність творчого потенціалу, як відображення наявних можливостей особистості, на думку Л. Артемової, полягає у здатності організовувати систему умов, спрямованих на активізацію прихованих резервів розвитку, які ще не проявилися у безпосередньому бутті, але потенційно закладені в людині [2, с. 67].

Як зазначає В. Лихвар, творчий потенціал являє собою сукупність творчих здібностей, що є рушійною силою саморозвитку особистості та основою її самореалізації. Учений підкреслює, що внутрішні чинники – мотиваційні, емоційні, когнітивні – виступають важливими детермінантами самодіяльності, свободи вибору та індивідуальної активності людини [35, с. 7].

За результатами досліджень А. Богуш, креативність, яка проявляється як рівень мовленнєво-творчої обдарованості та здатності до творчої діяльності в мовленні, є відносно стабільною характеристикою особистості дитини [8].

У продовження зазначеного, І. Біла акцентує на тому, що творчий потенціал є основою для формування та розвитку креативної особистості, адже саме він забезпечує здатність дитини до пошуку нового, нестандартного способу дій, створення оригінальних продуктів діяльності та власного бачення світу. Учена підкреслює, що в основі творчого потенціалу лежить природна допитливість, прагнення до самовираження, емоційна відкритість і здатність до уявного перетворення дійсності [6, с. 48].

За І. Білою, важливо розрізняти творчий потенціал як внутрішній ресурс і творчі здібності як реальний прояв цього ресурсу у діяльності. Творчий потенціал виступає певним «задатком» або внутрішнім резервом особистості, тоді як творчі здібності формуються у процесі взаємодії дитини з довколишнім середовищем, у різних видах діяльності – ігровій, художній, мовленнєвій, пізнавальній [6, с. 48-49]. Дослідниця наголошує, що активізація творчого потенціалу дитини дошкільного віку відбувається лише за умови створення відповідного середовища, у якому дитина має можливість вільно висловлювати свої думки, фантазувати, експериментувати, пробувати себе у нових ролях. У цьому контексті роль педагога полягає не лише у стимулюванні пізнавальної активності, а й у підтримці спонтанної дитячої ініціативи, створенні ситуацій вибору, де дитина може проявити самостійність і творчість.

Отже, І. Біла розглядає творчий потенціал як багаторівневу структуру, що включає когнітивний (мислення, уява, інтелектуальна активність), емоційно-вольовий (мотивація, натхнення, упевненість у власних силах) та діяльнісний

(уміння застосовувати знання у нових ситуаціях, створювати нове) компоненти. Такий підхід дозволяє не лише глибше зрозуміти сутність творчості у дошкільному віці, а й визначити педагогічні умови, які сприяють її розвитку.

Т. Піроженко визначає творчий потенціал дітей дошкільного віку як інтегративну характеристику, що відображає рівень можливостей дитини у здійсненні творчої діяльності, визначає її потребу, готовність та здатність до творчої самореалізації, а також сприяє ефективній взаємодії з оточенням та забезпечує високу продуктивність діяльності [45, с. 62].

Формування творчого потенціалу майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти відбувається у процесі опанування ними професійних способів діяльності, які передбачають не лише засвоєння теоретичних знань, а й оволодіння механізмами їх творчого застосування у практиці. Як слушно зазначає Т. Лісовська, педагогічна діяльність вихователя є особливим видом професійної активності, що вимагає глибоких педагогічних знань, організаторських здібностей, уміння творчо організовувати освітній процес, враховуючи психологічні, соціальні та сімейні умови розвитку дитини [36, с. 103].

Вагомий внесок у розроблення теоретичних засад педагогічної творчості здійснила С. Сисоєва, яка наголошує, що цей феномен займає центральне місце серед інших видів творчої діяльності, адже саме педагогічна творчість формує передумови для розвитку творчих процесів у суспільстві загалом. Учена підкреслює, що педагог є носієм творчого начала, тому від нього залежить становлення й розвиток творчої індивідуальності кожної дитини [54, с. 11].

У контексті нашого дослідження важливою є позиція С. Слюсарчук-Літвін, який акцентує на необхідності інтеграції творчих компонентів у зміст підготовки магістрів педагогічних спеціальностей [56]. Учена визначає, що майбутні вихователі ЗДО мають бути готовими до таких видів діяльності, де творчість є невід'ємною складовою: планування й реалізація освітнього процесу, застосування нових методичних прийомів, розроблення авторських дидактичних матеріалів, створення власних методик викладання, а також

теоретичне узагальнення педагогічного досвіду, створення нових методик навчання й виховання [56].

Г. Підкурганна зазначає, що процес підготовки майбутніх вихователів набуває творчого характеру, коли він базується на самостійному моделюванні, проектуванні та конструюванні педагогічних ситуацій, що сприяє формуванню професійної компетентності та розвитку креативного мислення [44, с. 10].

Підтримуючи позицію Г. Підкураганної, І. Княжева наголошує, що педагогічна творчість виступає ключовим чинником підвищення ефективності підготовки фахівців дошкільної освіти. Вона забезпечує створення простору для творчого самовираження викладачів і студентів, формує здатність до самовдосконалення, самостійного пошуку й інноваційного підходу до освітньої діяльності [30, с. 3].

Отже, аналіз наукових джерел дає підстави стверджувати, що творчий потенціал майбутнього вихователя ЗДО є інтегративним особистісним утворенням, яке формується у процесі професійної підготовки та виявляється через здатність до креативного мислення, саморозвитку та продуктивної педагогічної діяльності.

Поняття «творчий потенціал» у дослідженні розглядаємо як сукупність якісних характеристик розумової діяльності, що включають швидкість мислення, гнучкість, оригінальність, здатність до абстрагування, синтезування та перегруповування ідей, а також уяву, фантазію і певні особистісні властивості (спрямованість на творчий пошук, творчу активність, творче самопочуття, самостійність), які проявляються у творчій діяльності особистості. Творчий потенціал реалізується через постійне прагнення до пізнання нового, виявлення власних нахилів та можливостей, а також у прагненні вдосконалювати навколишнє середовище відповідно до законів краси. Творчий потенціал не зумовлений обсягом знань чи пам'яттю індивіда. Його суть полягає не у накопиченні знань, хоча вони є необхідною основою творчої діяльності, а у здатності відкривати нові ідеї, знаходити нестандартні шляхи, робити оригінальні висновки та досягати нестереотипних результатів.

На основі аналізу сучасних досліджень можна стверджувати, що творчий потенціал дітей дошкільного віку є синтетичною характеристикою, що відображає рівень можливостей дитини здійснювати діяльність творчого характеру. Він проявляється у створенні суб'єктивно нового продукту, у вигадуванні нових деталей до відомого, застосуванні раніше засвоєних способів діяльності в нових умовах, прояві ініціативи, а також у різноманітті варіантів зображень, ситуацій, рухів та дій.

До основних показників наявності творчого потенціалу у дітей дошкільного віку належать: висока пізнавальна активність, легкість засвоєння нового, прагнення до творчості в різних видах діяльності, позитивне ставлення до себе та оточення, емоційна стабільність, саморегуляція, орієнтація на успіх та отримання задоволення від процесу творчості.

Таким чином, творчий потенціал є динамічною характеристикою особистості, що формується та розвивається під впливом набутого досвіду, здобутих знань, навичок та особистісних якостей. Він виступає внутрішнім ресурсом, який забезпечує здатність до саморозвитку, генерації ідей, застосування нестандартних рішень у професійній діяльності. Розвиток творчого потенціалу майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є передумовою ефективного формування творчості дітей дошкільного віку, оскільки творча особистість педагога створює умови для реалізації індивідуальних можливостей дитини, стимулює її активність, ініціативність, розвиток креативного мислення.

1.2. Теоретичні засади підготовки майбутніх вихователів до розвитку творчості дітей дошкільного віку

Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку творчості дітей є складним та багатовимірним процесом, який поєднує засвоєння професійних знань, розвиток педагогічних умінь і формування особистісних якостей, необхідних для ефективного здійснення педагогічної діяльності. Теоретична база цієї підготовки ґрунтується на досягненнях

педагогічної та психологічної науки, що досліджують закономірності розвитку творчих здібностей дітей, педагогічні умови їх стимулювання, а також на методичних підходах до формування творчого потенціалу майбутніх фахівців.

В освітньому процесі закладів вищої освіти підготовка вихователя до розвитку творчості дітей передбачає не лише оволодіння методиками навчання та виховання, а й розвиток здатності до професійного самовдосконалення, творчого мислення, інноваційної діяльності, науково-дослідницьких умінь [36, с. 103]. Формування таких компетентностей є передумовою створення сприятливого середовища для розвитку креативності дітей, здатних до самовираження, нестандартного мислення та активної взаємодії з навколишнім світом.

З'ясуємо сутність визначення поняття «вихователь».

Згідно з педагогічним словником, вихователь – це фахівець, який здійснює освітню діяльність з дітьми раннього та дошкільного віку, формує у них соціально-поведінкові навички, моральні та культурні цінності, контролює й регулює їхню поведінку у закладі відповідно до виховних цілей [13, с. 53]. У контексті сучасної дошкільної освіти вихователька виступає як спеціаліст первинної ланки освітньої системи, що володіє комплексом теоретичних знань, практичних умінь та педагогічних технологій, необхідних для цілісного розвитку дітей дошкільного віку.

Відповідно до Професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти», підготовка фахівців здійснюється за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» або іншими спеціальностями галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» на рівнях фахової передвищої, бакалаврської та магістерської освіти [48]. За Документом, вихователька повинна володіти системою компетентностей, яка включає загальні (громадянська, соціальна, культурна, лідерська, підприємницька) та професійні (прогностична, організаційна, оцінно-аналітична, предметно-методична, здоров'язбережувальна, проєктувальна, психо-емоційна, морально-етична, інформаційно-комунікаційна, здатність до безперервного професійного розвитку, педагогічне партнерство) [48].

Дане визначення дає змогу розглядати вихователя не лише як носія професійних знань і навичок, але й як активного суб'єкта педагогічного процесу, здатного до організації творчої діяльності дітей, формування їхніх індивідуальних здібностей.

Тлумачний словник визначає поняття «вихователь» як особу, яка займається вихованням і навчанням дітей та молоді, прищеплює їм навички й правила поведінки, формує світогляд, ціннісні орієнтири, контролює поведінку дітей та спрямовує її відповідно до виховних завдань [60].

Актуальні проблеми підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до професійної діяльності досліджували провідні українські вчені. Зокрема, І. Біла вивчала професійну підготовку майбутніх вихователів ЗДО у контексті педагогічної практики [7]; Т. Лісовська досліджувала підготовку фахівців із дошкільної освіти у вищих навчальних закладах [36]; М. Лах вивчала питання формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів [34]; дослідження Л. Іщенко присвячено розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку [26]; М. Замелюк розкрила методiku формування творчості старших дошкільників засобами казки [21]; Л. Зданевич розкрила підготовку до роботи з дезадаптованими дітьми [23]; М. Рогачко-Островська вивчала розвиток креативного мовлення дітей передшкільного віку [52].

Окремі аспекти підготовки фахівців дошкільного профілю розкривали Г.Беленька (формування фахової компетентності) [5], Н. Грама (економічне виховання дітей) [83], С. Архипова (формування творчих здібностей дітей) [3], О. Ємчик (розвиток творчого потенціалу у процесі професійної підготовки) [18], В. Лихвар (розвиток художньо-творчого потенціалу дітей) [35].

У зазначених дослідженнях визначено зміст, етапи та компонентний склад професійно-педагогічної підготовки; запропоновано різні моделі її реалізації. Учені окреслили основні вимоги до майбутнього вихователя, розкрили різноманітні підходи до його підготовки, обґрунтували специфіку підготовки у контексті розвитку творчого потенціалу дитини.

Розглядаючи наукові підходи до визначення поняття «професійна підготовка», варто зазначити різноманітність трактувань у педагогічній літературі. Згідно з визначенням, поданим у Психологічній енциклопедії, підготовка розглядається як процес формування та збагачення знань, умінь і установок, необхідних особі для адекватного виконання специфічних завдань [51]. У цьому ж контексті «професійна підготовка» визначається як комплекс спеціальних знань, навичок, умінь, особистісних якостей, трудового досвіду та норм поведінки, що забезпечують ефективну діяльність у вибраній професії [51].

У Педагогічному словнику [13] зазначається, що професійна підготовка охоплює не лише набір знань і практичних навичок, але й формування особистісних якостей і трудового досвіду, а також процес передачі цих знань учням [13].

Л. Семенов, розглядаючи підготовку майбутніх вихователів в умовах трансформації вищої освіти в Україні, визначає професійну підготовку як процес, «спрямований на підвищення професійних знань та майстерності, на здатність фахівця опановувати нові знання» [53, с. 70].

Н. Ничкало зазначає, що професійна підготовка є динамічним явищем, на яке впливають численні внутрішні та зовнішні чинники. Авторка виділяє такі ключові складові: рефлексію, що забезпечує усвідомлення власної професійної діяльності; самооцінку, яка формує професійні смисли та цінності; самосвідомість, що проявляється у здатності до свідомого регулювання професійної поведінки [40, с. 46].

Н. Міщенко наголошує, що професійна підготовка є багаторівневою педагогічною системою, що включає цілі, зміст, форми, методи, засоби та технології, визначені потребами учасників педагогічної взаємодії. Вона також визначає процес і результат формування готовності особистості до виконання професійних завдань [38].

Одне з найбільш вичерпних визначень поняття «професійна підготовка» наводить Т. Лісовська, яка трактує його як «систему організаційних та

педагогічних заходів, що забезпечують формування в особистості професійної спрямованості, системи знань, умінь, навичок та професійної готовності, що визначається як суб'єктивний стан особистості, яка вважає себе здатною та підготовленою до виконання певної професійної діяльності й прагне її реалізувати» [36, с. 102].

Підготовку майбутніх вихователів Г. Грама визначає як «динамічне явище, детерміноване внутрішніми та зовнішніми чинниками», яке здійснюється як процес, спрямований на усвідомлення та засвоєння певного змісту професійно-педагогічної діяльності та способів його реалізації [15].

Дослідження В. Бутенко дозволяє виділити ключові положення, що характеризують сутність професійно-педагогічної підготовки: вона розглядається як система змістових і організаційних заходів; її реалізація не обмежується формуванням знань, умінь і навичок, а спрямована також на особистісний розвиток студента; основною метою і кінцевим результатом підготовки є формування готовності до виконання майбутньої професійної діяльності [11, с. 7].

О. Ємчик визначає професійну підготовку як процес, що відображає науково та методично обґрунтовані дії закладів вищої освіти, спрямовані на формування професійної компетентності особистості, достатньої для організації власної діяльності [18].

Л. Зданевич визначає професійно-педагогічну підготовку як процес:

- засвоєння студентами основ загальних та спеціальних знань і їх практичного застосування;
- оволодіння вміннями й навичками, необхідними для ефективного вирішення комунікативних завдань у міжособистісній взаємодії;
- формування професійних якостей, важливих для майбутнього педагога [23].

У структурі професійної підготовки авторка виділяє такі компоненти:

- пізнавальний – включає розуміння комунікативних завдань, оцінку їх значущості, знання способів вирішення, прогнозування результатів;

- емоційний – охоплює почуття відповідальності та емпатію;
- мотиваційний – передбачає потребу в спілкуванні, прагнення досягти успіху та проявити себе;
- вольовий – спрямований на мобілізацію зусиль, подолання сумнівів та невпевненості [50].

Натомість І. Коновальчук, спираючись на функціонально-системний підхід, розглядає професійно-педагогічну підготовку як сукупність взаємопов'язаних інтегративних компонентів, об'єднаних єдиною метою та функціональними взаємозв'язками [31, с. 67]. Вона виокремлює такі основні компоненти: мотиваційний – мотиваційно-цільовий, ціннісно-мотиваційний та ін.; змістовий – змістово-ціннісний, гностичний, теоретичний, когнітивний та ін.; процесуальний – діяльнісний, технологічний, операційний; оцінний – оцінно-результативний, рефлексивно-аналітичний, результативно-корегувальний [31, с. 68].

У наукових дослідженнях учених розглядається сукупність умінь і педагогічних здібностей, необхідних для ефективної роботи педагога. Найбільш поширена класифікація виділяє такі групи здібностей:

1. Організаторські – уміння згуртувати дітей, розподілити обов'язки, планувати роботу та підводити підсумки;
2. Дидактичні – здатність підбирати навчальний матеріал і засоби його подання, викладати інформацію ясно, послідовно й переконливо, стимулювати пізнавальні інтереси та активність дітей;
3. Перцептивні – уміння проникати в психологічний світ дітей, оцінювати емоційний стан та враховувати особливості психіки під час організації освітнього процесу;
4. Комунікативні – здатність встановлювати педагогічно доцільні взаємини з учнями, їхніми батьками, колегами та керівниками;
5. Сугестивні – емоційно-вольовий вплив на дітей, який може мати позитивний або негативний ефект;

6. Дослідницькі – уміння аналізувати педагогічні процеси й ситуації, що є основою педагогічної творчості та імпровізації;

7. Науково-пізнавальні – здатність засвоювати наукові знання у вибраній сфері діяльності [31].

У дослідженні особливу увагу приділено дослідницьким та науково-пізнавальним здібностям, оскільки саме вони формують основу педагогічної творчості та наукового мислення педагога.

На основі аналізу різних підходів до визначення поняття «підготовка майбутніх вихователів» можна зробити висновок, що вона передбачає формування у студентів професійних знань та умінь, розвиток особистісних і професійних якостей і цінностей, необхідних для ефективного виконання професійних функцій [36].

У проєкті Концепції розвитку освіти дітей раннього та дошкільного віку підкреслюється, що формування професійної компетентності педагогічних працівників є важливою умовою забезпечення високої якості дошкільної освіти.

Отже, професійна підготовка майбутнього вихователя ЗДО розглядається як система організаційно-педагогічних заходів у закладі вищої освіти, спрямована на формування загальних і спеціальних компетентностей, що забезпечують професійну готовність особистості до виконання професійних ролей.

Розглянемо особливості підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, у процесі якої формується їхня особистість, педагогічна майстерність та соціальна позиція. Фахова підготовка здобувачів спеціальності 012 «Дошкільна освіта», подібно до підготовки інших педагогів, представляє собою цілісну систему структурних елементів, які перебувають у взаємозв'язках і взаємодіях, утворюючи єдину організаційну та освітню структуру.

Аналіз наукових джерел щодо трактування поняття «професійна підготовка майбутніх вихователів» свідчить про різноманітність підходів сучасної педагогічної науки. Так, Т. Лісовська визначає професійну підготовку

фахівців дошкільної освіти як результат комплексного освітнього процесу, що характеризується широким світоглядом і високим рівнем загальної культури особистості, володінням професійними знаннями з педагогіки, психології, теорії та основ управління. Вона передбачає здатність вихователя реалізовувати свої знання на практиці та застосовувати весь спектр традиційних і інноваційних методів психолого-педагогічного й соціального дослідження, а також педагогічних і управлінських умінь [36].

А. Лукановська розглядає підготовку майбутніх вихователів як цілісний освітній процес, спрямований на формування здатності здобувачів освіти до набуття знань, фахових умінь, розвитку професійного мислення та особистісних якостей, які стимулюють саморозвиток і самовдосконалення в професійній діяльності [37]. Авторка підкреслюють, що підготовка майбутніх вихователів у закладі освіти має забезпечувати:

1. творчу взаємодію вихователя з дитиною, визначення напрямів діяльності у ЗДО;
2. теоретичну підготовку студента у сфері дошкільної освіти;
3. практичну діяльність – планування та організацію навчально-виховного процесу, володіння методами навчання та виховання дітей дошкільного віку [37].

Г. Беленька зазначає, що фахова підготовка майбутніх вихователів є «цілісним комплексом структурних елементів, які перебувають у взаємозв'язках і взаємодіють, утворюючи єдину систему». Авторка акцентує, що ослаблення будь-якого з цих елементів порушує цілісність системи підготовки висококваліфікованого вихователя [35, с. 286].

М. Рогачко-Островська наголошує, що професійне становлення майбутнього вихователя передбачає не лише оволодіння знаннями, уміннями та навичками, а й розвиток особистісних якостей, активізацію професійної позиції, виховання таких рис, як комунікативність, тактовність, критичність. Успішність професійної діяльності залежить від сформованості та цілісності особистості вихователя [52, с. 74].

У сучасних дослідженнях широко застосовується компетентнісний підхід, який передбачає орієнтацію підготовки на формування професійної компетентності як інтегрованої характеристики, що визначає здатність вирішувати професійні завдання в реальних умовах, використовуючи знання, досвід, цінності та нахили особистості [55].

І. Коновальчук визначає професійну компетентність вихователя як інтегративну характеристику, що формується на основі теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей і досвіду. Вона забезпечує готовність до здійснення педагогічної діяльності та високий рівень самоорганізації, водночас виходячи за межі вузько професійних вимог і передбачаючи постійне осмислення соціальних, психологічних та педагогічних аспектів організації освітнього процесу в ЗДО [31].

Запропонована Л. Зданевич модель професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти має структурно-функціональний та динамічний характер. Авторка визначає її як відкриту інтеграційну систему, що враховує зміст, завдання, принципи, методи, функції та технології професійної підготовки відповідно до сучасних вимог до фахівців. Метою підготовки є формування у студентів професійних умінь, необхідних для виконання видів трудової діяльності на високому рівні, що базуються на системі знань про сутність, види та функції професійної діяльності та удосконалюються разом із практичним досвідом. Професійні уміння є ключовим фактором успішної самореалізації особистості, а їх формування сприяє розвитку професійно-особистісних якостей і творчих здібностей майбутнього фахівця [23]. Л.Зданевич виділяє три підсистеми підготовки: організаційно-діагностична, змістово-діяльнісна, рефлексивно-прогностична, які забезпечують формування професійних умінь, що відповідають фаховим, соціально-психологічним та спеціально-професійним завданням підготовки [23].

З урахуванням сучасних вимог, професійна підготовка вихователя ЗДО повинна бути цілісною, формувати професійно-особистісні якості, знання й уміння, а також забезпечувати ефективну реалізацію основних функцій

педагога-фахівця. Вона передбачає обізнаність у психолого-педагогічних і фахових галузях, розвиток професійних умінь і навичок, формування особистого досвіду та загальної освіченості, що забезпечує високий рівень компетентності, самовпевненість і здатність досягати результатів у професійній діяльності [31].

І. Княжева зазначає, що професійна підготовка студентів ґрунтується на формуванні світоглядних позицій, переконань, професійних якостей та творчих здібностей, а також на практичній підготовці, що закріплює теоретичні знання, уміння й навички [30].

Для ефективного виконання професійних функцій вихователь ЗДО повинен володіти певною сукупністю знань і умінь та виховувати в собі позитивні особистісні риси. Їхня єдність і взаємодія забезпечують ефективність професійної діяльності, серед якої М. Лах виділяє такі основні функції:

1. догляд дітей – організація життєдіяльності, турбота про здоров'я, створення позитивного виховного середовища, проведення оздоровчих заходів;
2. гностично-дослідницька – вивчення індивідуальних особливостей дітей, аналіз поведінки, проектування розвитку особистості та дитячого колективу, освоєння нових педагогічних технологій;
3. виховна – розробка змісту виховання, добір форм і методів розвитку ставлення до навколишнього світу, природи та культури пізнання;
4. конструкторсько-організаційна – організація педагогічного процесу, моделювання діяльності дітей, керівництво процесом і поведінкою;
5. діагностична – оцінка рівня розвитку дітей і ефективності освітньо-виховного процесу, застосування корекційних методик;
6. координаційна – забезпечення єдності роботи ЗДО та сім'ї, створення сприятливого виховного середовища, застосування диференційованого підходу до різних типів сімей [34].

М. Замелюк визначає вимоги до змісту підготовки майбутніх вихователів у ЗВО, серед яких: пріоритет національних і загальнолюдських цінностей, інтеграція спеціальних курсів із національною культурою та традиціями,

формування потреб і здібностей до пізнавальної творчості, демократизм системи викладання та свобода вибору студентами форм навчання [21].

Суголосні з поглядами В. Бутенко у тому, що ключовими вимогами до педагога є любов до дітей, прагнення до професійної діяльності, спеціальні знання, ерудованість, педагогічна емпатія, високий рівень інтелекту, культури і моральності, а також професійне володіння методами навчання та виховання [11, с. 6-7].

Отже, майбутній вихователь повинен поєднувати сучасні знання, професіоналізм і соціальну активність, а також володіти комплексом морально-етичних якостей: гуманізмом, високою культурою, ввічливістю, чесністю, вимогливістю, відповідальністю та порядністю.

Таким чином, удосконалення професійної підготовки педагогів, зокрема вихователів ЗДО, залишається актуальним завданням, оскільки суспільні вимоги до компетентності фахівців постійно змінюються. Одним із ключових завдань підготовки майбутніх вихователів ЗДО є формування високого рівня готовності до дослідницької діяльності, адже сучасний вихователь – це професіонал, який володіє науковими знаннями, інноваційними методиками, здатний до саморозвитку і самовдосконалення.

Освітній процес ЗВО має створювати умови для розвитку дослідницьких умінь, творчих здібностей, залучати здобувачів освіти до науково-дослідної діяльності, формувати готовність до проведення власних досліджень у майбутній професійній діяльності.

1.3. Формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчості дітей дошкільного віку

Формування готовності майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти до розвитку творчого потенціалу дітей є важливим аспектом професійної підготовки, оскільки передбачає не лише засвоєння теоретичних знань з педагогіки та психології, а й набуття практичних умінь щодо організації і стимулювання творчої діяльності дітей дошкільного віку. Готовність у цьому

контексті розглядається як інтегрована характеристика особистості вихователя, яка поєднує професійні компетентності, педагогічну майстерність, креативне мислення та здатність до ефективної взаємодії з дітьми. Саме тому, освітній процес у закладах вищої освіти має створювати умови для розвитку знань, умінь і навичок майбутніх вихователів, формування їхньої професійної готовності до виконання ключових видів педагогічної діяльності.

Питання формування у майбутніх вихователів професійної готовності висвітлюються у наукових працях Л. Артемової, Є. Белкіної, А. Богуш, Н.Гавриш, О. Дубасенюк, Т. Жаровцевої, А. Залізник, Л. Коваль, О. Кононенко, І. Княжевої, К. Крутій, Н. Левінець, В. Нестеренко, Т. Поніманської та інших. Підвищення рівня професійної підготовки майбутніх вихователів розглядали Г.Беленька, О. Колесник, Т. Кротова, Н. Левінець, Т. Танько та інші вчені.

Для ефективного розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку майбутній вихователь має бути готовим до реалізації педагогічної діяльності, спрямованої на стимулювання креативності та самостійності дітей. У зв'язку з цим освітній процес у закладах вищої освіти повинен створювати умови для формування знань, умінь і навичок студентів, що забезпечують їхню професійну готовність до організації різноманітних видів творчої діяльності дітей дошкільного віку [52].

Професійна підготовка майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти є складним багаторівневим процесом, що визначає не лише рівень його педагогічної майстерності, а й здатність ефективно реалізовувати освітній процес у ЗДО. У сучасних умовах освітньої діяльності ефективність підготовки забезпечується комплексним підходом до формування змісту підготовки, який передбачає застосування інноваційних педагогічних технологій, активних методів навчання та інтеграцію міждисциплінарних зв'язків. Такий підхід дозволяє забезпечити системність оволодіння професійними знаннями, сформувати практичні вміння та навички, необхідні для здійснення професійної діяльності, сприяє розвитку ціннісно-сислової орієнтації педагога, де центральним об'єктом є особистість дитини дошкільного віку [5].

Сучасні наукові дослідження підкреслюють, що компетентнісний підхід до підготовки майбутніх вихователів є пріоритетним. Згідно із Законом України «Про вищу освіту», компетентність трактується як здатність особи ефективно соціалізуватися, здобувати знання, реалізовувати професійну діяльність на основі інтеграції знань, умінь, навичок, способів мислення, цінностей та особистісних якостей [46]. У психолого-педагогічній літературі професійна компетентність педагога розглядається як рівень сформованості його готовності до виконання завдань і обов'язків професійної діяльності. Т.Піроженко визначає її як оволодіння необхідними знаннями, уміннями та навичками, що забезпечують здатність педагога ефективно здійснювати освітній процес, організовувати педагогічне спілкування, а також проявляти особистісні якості, які характеризують вихователя як носія професійних цінностей, ідеалів та педагогічної свідомості [45, с. 32].

Т. Лісовська зазначає, що професійна компетентність є інтегральною характеристикою фахівця, яка поєднує професійну підготовленість із особистісними якостями, що забезпечують успішне виконання професійних завдань. Вона включає не лише володіння фаховими знаннями та практичними уміннями, а й здатність до самостійного прийняття рішень, застосування креативних підходів у педагогічній діяльності, розвиток емпатії, комунікативності та любові до дітей, що є провідними складовими професійно значущих якостей вихователя [36].

Аналізуючи різні підходи учених, можна констатувати, що професійна компетентність вихователя закладу дошкільної освіти є багатокомпонентним особистісним утворенням, яке формується на основі поєднання теоретичних знань, практичних умінь, особистісних якостей та професійного досвіду. Це поєднання забезпечує готовність педагога до ефективного виконання освітньої діяльності, високий рівень самоорганізації та здатність до професійного саморозвитку.

Професійна компетентність вихователя є відкритою і динамічною системою, що не має жорстких професійних обмежень, оскільки у професійній

діяльності вихователя закладу дошкільної освіти щоденним завданням є організація діяльності, що сприяє розкриттю творчих здібностей дитини, стимулюванню її ініціативи та самовираження [31].

Процес формування готовності майбутнього вихователя до розвитку творчого потенціалу дітей включає поєднання теоретичного та практичного компонентів і передбачає реалізацію таких соціально-педагогічних умов:

- орієнтація навчання у закладах вищої освіти на сучасні вимоги до професійної діяльності вихователя;
- побудова моделі підготовки студентів із урахуванням інтеграції теоретичних знань і практичних компетентностей, що дозволяє застосовувати інноваційні підходи до організації творчої діяльності дітей;
- забезпечення зв'язку освітнього процесу у ЗВО із майбутньою професійною діяльністю [37, с. 635-636].

На концептуальному рівні готовність майбутнього вихователя до розвитку творчого потенціалу дітей розглядається як система інтегрованих компетентностей, визначених у стандарті вищої освіти України для підготовки бакалаврів за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» [49]. До них належать:

- інтегральні компетентності – здатність комплексно розв'язувати завдання розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку, застосовуючи теоретичні та методичні знання у типових і нестандартних ситуаціях;
- загальні компетентності – креативне та продуктивне мислення, здатність до самостійного пошуку, обробки та аналізу інформації, проектної організації діяльності та застосування сучасних інформаційних і комунікаційних технологій;
- спеціальні (фахові) компетентності – здатність організовувати та навчати дітей різним видам творчої діяльності (образотворчій, музичній, театральній, мовленнєвій), формувати їхні моральні та етичні цінності, забезпечувати розвиток індивідуального творчого потенціалу [49].

Під теоретичною та практичною готовністю вихователя до розвитку творчого потенціалу дітей розуміється оволодіння ним спеціальними компетентностями на основі теоретичних знань та їх реалізації у практичній діяльності. У цьому процесі особливу роль відіграють психолого-педагогічні практикуми, які дозволяють інтегрувати теорію та практику, актуалізувати набуті знання, формувати професійно значущі уміння і навички студентів.

Діяльність здобувачів вищої освіти на практичних заняттях спрямована на моделювання педагогічної діяльності вихователя, що стимулює розвиток творчого потенціалу дітей. Це досягається через розроблення системи педагогічних завдань, підбір педагогічних ситуацій та активне використання різних форм творчої діяльності: інтерактивних вправ, творчих ігор, проєктних та дослідницьких завдань.

Важливе значення у підготовці майбутнього вихователя мають дисципліни за вибором, спецкурси та спецсемінари, які розширюють базову підготовку та сприяють формуванню професійної готовності до організації творчої діяльності дітей. Закріплення набутого досвіду здійснюється під час педагогічної практики протягом усіх років навчання, що забезпечує поєднання теоретичних знань і практичних умінь у реальних умовах закладів дошкільної освіти.

Об'єктом педагогічної діяльності вихователя закладу дошкільної освіти є дитина дошкільного віку. У цей період активно формується система психологічних якостей і механізмів особистості, закладаються основи соціальних зв'язків та міжособистісних відносин, які надалі визначають ядро особистості. Саме у дошкільному віці формуються основні форми поведінки та внутрішній світ дитини, що дає підстави вважати її особистістю. Відповідно, підготовка майбутнього вихователя повинна передбачати формування готовності до забезпечення різних аспектів становлення дошкільника як цілісної особистості.

Підтримуючи позицію Л. Зданевич, О. Курило, О. Попович, слід відзначити, що професійна роль вихователя закладу дошкільної освіти полягає

у взятті на себе повної відповідальності за умови, характер та перспективи розвитку особистості дитини, включно з реалізацією її творчого потенціалу. Лише той педагог, особистість якого є творчою та володіє творчим потенціалом, здатний забезпечити реалізацію цього складного завдання [23, с. 189].

Л. Іщенко розглядає готовність майбутнього вихователя до розвитку творчого потенціалу дитини дошкільного віку як «...складне та багатовимірне професійне утворення, що відображає вікові особливості творчого потенціалу дитини на фазі «первинної креативності» і виступає інтегративною властивістю, яка визначає здатність дитини до творчої діяльності, потребу, готовність та можливості для самореалізації, а також забезпечує ефективну взаємодію особистості з іншими людьми та високу продуктивність діяльності» [25, с. 12].

Наукове дослідження М. Замелюк, присвячене використанню авторської казки в розвитку творчого потенціалу дітей, трактує готовність майбутнього вихователя як «...інтегративне особистісно-професійне утворення, що об'єднує спрямованість на креативну педагогічну діяльність, глибокі знання про сутність творчого потенціалу дітей дошкільного віку та характеризується застосуванням професійно-педагогічних умінь і навичок творчої взаємодії, спрямованих на формування творчих якостей особистості дитини та розкриття її прихованих здібностей» [21, с. 67].

Формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку передбачає комплексний підхід, який включає інтеграцію психологічних знань, педагогічної теорії та методики організації творчої діяльності. Зокрема, психологічний компонент передбачає усвідомлення особливостей психічного розвитку дітей дошкільного віку, закономірностей формування уявлень, емоційної сфери, пізнавальної активності та здатності до самовираження через творчість. У цьому контексті ключове значення набуває розуміння етапів становлення креативності, розвитку фантазії та уяви, які є базовими складовими творчого потенціалу

дитини. Педагогічні знання дозволяють майбутньому вихователю усвідомлено планувати навчально-виховний процес, орієнтуючись на індивідуальні особливості кожної дитини, визначати оптимальні форми і методи стимулювання її творчої активності.

Методичний компонент підготовки включає оволодіння різноманітними технологіями організації творчої діяльності, такими як сюжетно-рольові ігри, конструювання, образотворча та музична діяльність, театралізовані вправи, а також вправи на розвиток мовлення та креативного мислення. Викладачі вищих закладів освіти повинні забезпечувати послідовне і систематичне формування у студентів умінь комбінувати ці методи відповідно до вікових та індивідуальних особливостей дітей, створювати ситуації для їх самостійного вибору і реалізації творчих завдань [30].

Особливе значення у підготовці майбутніх вихователів має розвиток педагогічної майстерності, яка проявляється у здатності здійснювати професійно обґрунтовану організацію освітнього процесу, підтримувати ініціативу дітей, створювати середовище, що стимулює творчість, та вміти гнучко реагувати на індивідуальні потреби та емоційний стан вихованців. Науковці відзначають, що готовність до розвитку творчості дітей включає також здатність аналізувати результати діяльності дітей, рефлексувати над ефективністю обраних методів, коригувати свої педагогічні впливи та впроваджувати інноваційні підходи у практику [31].

Важливим аспектом є формування у студентів компетентностей, що забезпечують професійну мобільність і здатність до безперервного саморозвитку. Серед таких компетентностей виділяють здатність до критичного мислення, уміння вирішувати педагогічні проблеми в нестандартних умовах, вміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології для організації та підтримки творчої діяльності дітей, а також здатність до міжособистісної взаємодії і партнерства з колегами, батьками та соціальним середовищем [34].

Підготовка майбутніх вихователів до розвитку творчості дітей дошкільного віку має ґрунтуватися на принципі наступності теоретичної і практичної підготовки. Це передбачає, що студенти на етапі навчання в закладі вищої освіти повинні не лише оволодіти системою знань і методик, а й проходити психолого-педагогічні практикуми, що дозволяють реалізувати теоретичні знання в умовах максимально наближених до реальної освітньої практики [21]. Такий підхід забезпечує формування у студентів інтегрованої професійної компетентності, яка включає знання, уміння, навички та особистісні якості, необхідні для стимулювання і розвитку творчого потенціалу дітей.

Крім того, учені підкреслюють важливість індивідуалізації та диференціації підготовки майбутніх вихователів, що забезпечує врахування їхніх особистісних і професійних здібностей, рівня попередньої підготовки та мотивації до педагогічної діяльності. Активне використання різних форм навчальної роботи, таких як проблемно-орієнтовані завдання, кейс-методи, ігрові та інтерактивні технології, сприяє розвитку критичного і креативного мислення, формуванню навичок самостійного пошуку рішень і прийняття педагогічних рішень у різних ситуаціях.

Таким чином, теоретична база підготовки майбутніх вихователів до розвитку творчості дітей дошкільного віку охоплює комплекс психолого-педагогічних знань, методичних умінь та компетентнісних підходів, які разом формують готовність фахівця до ефективного стимулювання, підтримки та розвитку творчого потенціалу дитини в умовах сучасного закладу дошкільної освіти.

На підставі аналізу структури творчого потенціалу дітей дошкільного віку та існуючих підходів до визначення поняття готовності, «готовність майбутнього вихователя до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку» розглядаємо як сформовану та стабільну характеристику особистості, яка виникає в результаті професійної підготовки. Вона охоплює позитивне ставлення до розвитку творчих здібностей дошкільників, мотиваційну сферу, а

також сукупність знань, умінь, навичок та стійких професійно значущих психічних, емоційних і вольових якостей. Саме ці складові забезпечують здатність майбутнього вихователя створювати в освітньому процесі умови, оптимальні для розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Висновки з першого розділу

Теоретичний аналіз науково-педагогічної літератури дозволив з'ясувати, що поняття «творчий потенціал дитини дошкільного віку» визначається як інтегративна характеристика особистості дитини, що проявляється через здатність до самостійної творчої діяльності, креативного мислення, вираження індивідуальних ідей та емоцій у різних видах діяльності. Встановлено, що розвиток творчого потенціалу дитини залежить від взаємодії з педагогом, його професійних компетентностей та організації освітнього середовища.

Проаналізовано теоретичні засади підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, що включають формування професійної готовності, компетентностей та педагогічної майстерності. Висвітлено значення інтегративного підходу, який поєднує знання, уміння, навички та особистісні якості педагога для ефективного впливу на розвиток творчого потенціалу дітей. Визначено, що професійна готовність майбутнього вихователя до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку є комплексною характеристикою особистості, що включає мотиваційно-ціннісний, когнітивний та діяльнісний компоненти. Вона забезпечує здатність педагогічного впливу на становлення особистості дитини, створення оптимальних умов для розвитку її творчих здібностей та ефективну взаємодію у процесі освітньої діяльності.

На основі аналізу наукових підходів до компетентності вихователя встановлено, що її формування передбачає розвиток професійних знань і умінь, педагогічної свідомості, комунікативності, емпатії, креативного мислення та здатності до самостійного професійного вибору і прийняття рішень у різних педагогічних ситуаціях.

Готовність майбутнього вихователя до стимулювання творчого потенціалу дітей дошкільного віку розглядається як сформована й стабільна характеристика особистості студента, яка формується в процесі професійної підготовки. Вона охоплює позитивне ставлення до розвитку творчих здібностей дошкільників, внутрішню мотивацію, а також необхідний обсяг знань, умінь і навичок, доповнений стійкими професійно значущими особистісними якостями, психічними, емоційними та вольовими процесами. Цей комплекс є ключовим фактором створення в освітньому процесі умов, що сприяють ефективному розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Встановлено, що сучасна система підготовки вихователів у закладах вищої освіти повинна враховувати комплексний підхід, що поєднує теоретичну підготовку, практичні навички, психолого-педагогічні практикуми та інтегративні міждисциплінарні зв'язки. Такий підхід забезпечує формування готовності до ефективного розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку, що є ключовим чинником якісної дошкільної освіти. Він включає:

- оволодіння теоретичними знаннями про психолого-педагогічні особливості творчості дітей;
- розвиток практичних умінь і навичок організації творчої діяльності дошкільників;
- формування професійно значущих особистісних якостей та мотивації;
- набуття здатності до моделювання освітнього процесу, спрямованого на розкриття творчого потенціалу кожної дитини.

Таким чином, ефективна підготовка майбутнього вихователя забезпечує створення умов для комплексного розвитку творчості дітей, сприяє формуванню їхньої ініціативності, самостійності та активного самовираження, що є основою для подальшого успішного навчання та гармонійного розвитку особистості дитини дошкільного віку.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Аналіз стану сформованості готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей

Відповідно до поставлених завдань дослідження, одним із ключових аспектів було визначення рівнів сформованості готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Експериментальне дослідження здійснювалося на факультеті дошкільної педагогіки та психології Університету Ушинського. У дослідженні взяли участь здобувачі 4-го курсу денної та заочної форми навчання спеціальності 012 «Дошкільна освіта». До експерименту було залучено 65 студентів (33 – денна та 32 – заочна форма навчання).

Для реалізації констатувального етапу дослідження застосовувалися комплексні діагностичні методи, зокрема анкетування та тестування, що дозволяло виявити рівень мотивації, професійної спрямованості, знань, умінь і навичок здобувачів освіти щодо розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку. Отримані дані опрацьовувалися із використанням кількісних та якісно-аналітичних методів, що забезпечило систематизацію результатів та визначення ступеня сформованості готовності майбутніх вихователів за різними компонентами: мотиваційно-ціннісним, емоційно-когнітивним та рефлексивно-оцінним.

На констатувальному етапі дослідження було визначено рівні прояву готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку за такими компонентами: мотиваційно-ціннісним, емоційно-когнітивним та рефлексійно-оцінним.

Опишемо їх.

Мотиваційно-ціннісний компонент охоплював два критерії:

- вмотивованість до прийняття цінностей розвитку творчого потенціалу дітей;

- готовність до реалізації педагогічної діяльності, спрямованої на розвиток творчого потенціалу дітей.

Мотиваційно-ціннісний компонент включав три рівні прояву: високий, середній, низький, що дозволяло визначити ступінь зацікавленості та готовності здобувачів освіти до участі у педагогічній діяльності, спрямованій на розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Емоційно-когнітивний компонент характеризував ставлення студентів до процесу та результатів розвитку творчого потенціалу дітей, рівень обізнаності щодо теоретичних засад творчості. Для нього виділено рівні прояву: позитивне, нейтральне, негативне та глибоке, середнє, поверхнєве розуміння теоретичних основ.

Рефлексійно-оцінний компонент спрямовувався на самоаналіз індивідуального освітнього досвіду та самооцінку професійних умінь здобувачів освіти щодо розвитку творчого потенціалу дітей. Рівні прояву визначалися як конструктивний, стихійний та деструктивний, а також – об'єктивний, помірний та неадекватний для самооцінки професійних умінь студентів щодо розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

У Таблиці 2.1. подано компоненти, критерії та рівні прояву готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Таблиця 2.1.

Компоненти, критерії та рівні прояву готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку

Компонент	Критерії	Рівні прояву
Мотиваційно-ціннісний	Вмотивованість на прийняття цінностей розвитку творчого потенціалу дітей	Високий Середній Низький
	Професійна спрямованість на розвиток творчого потенціалу дітей	Високий Середній Низький

Емоційно-когнітивний	Емоційне ставлення до процесу і результатів розвитку творчого потенціалу дітей	Позитивне Нейтральне Негативне
	Обізнаність теоретичних основ розвитку творчого потенціалу дітей	Глибока Нормативна Поверхнева
Рефлексійно-оцінний	Самоаналіз (рефлексія) індивідуального освітнього маршруту з розвитку творчого потенціалу дітей	Конструктивний Стихійний Деструктивний
	Самооцінка професійних умінь щодо розвитку творчого потенціалу дітей	Істинна Прийнятна Неадекватна

Діагностична робота розпочалася з анкетування, метою якого було визначення ступеня прийняття студентами цінностей, пов'язаних із розвитком творчого потенціалу дітей дошкільного віку, що є першим критерієм мотиваційно-ціннісного компонента готовності. Анкета представлена у Додатку А (див. Додаток А). Анкета містила дванадцять запитань, що охоплювали різні аспекти професійної мотивації: усвідомлення актуальності проблеми розвитку творчого потенціалу дітей (питання 1), перевагу у виборі діяльності (питання 2), визначення значущості творчого потенціалу у професійній діяльності (питання 3), рівень зацікавленості у творчому процесі та результатах діяльності дітей (питання 4), ставлення до власної професійної самореалізації через творчий розвиток дітей (питання 5), очікування схвалення з боку батьків (питання 6), джерела задоволення від професійної діяльності (питання 7), впевненість у розвитку творчості дітей (питання 8), готовність бути прикладом творчої особистості (питання 9), часові орієнтири у формуванні компетентностей (питання 10), бажаний рівень володіння творчими навичками (питання 11), готовність до професійного зростання через вивчення педагогічного досвіду (питання 12).

Студенти обирали один із трьох запропонованих варіантів відповіді, позначаючи його знаком «+». Підрахунок балів здійснювався за такою схемою: «а» – 3 бали, «б» – 2 бали, «в» – 1 бал. Сума балів дозволяла визначити рівень мотиваційної спрямованості здобувачів освіти.

Другим критерієм мотиваційно-ціннісного компонента став рівень професійної спрямованості студентів на виконання педагогічної функції розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку, що діагностувався за допомогою тестування. Тест включав 12 запитань із трьома варіантами відповідей до кожного Додаток Б (див. Додаток Б). Підрахунок балів здійснювався наступним чином: «а» – 3 бали, «б» – 1 бал, «в» – 2 бали. Запитання тесту спрямовані на з'ясування таких аспектів: ставлення студентів до можливостей удосконалення форм і методів розвитку творчості дітей у сучасному дошкільному закладі; впевненість у власних професійних можливостях; наявність креативних ідей щодо виявлення творчого потенціалу; усвідомлення ролі майбутнього вихователя як організатора творчої діяльності; інтерес до педагогічної психології творчого розвитку; наявність особистісного кредо та стійкої професійної мотивації.

На основі отриманих емпіричних даних студенти експериментальних і контрольних груп були кількісно розподілені за рівнями готовності до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку з урахуванням кожного критерію мотиваційно-ціннісного компонента. Узагальнені результати наведено в таблиці 2.2. та рис. 2.2.

Таблиця 2.2.

Рівні готовності студентів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку за критерієм мотиваційно-ціннісного компонента

Рівні готовності до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку	Експериментальна група (ЕГ), %	Контрольна група (КГ), %
Оптимальний (високий рівень мотивації)	25,6	27
Допустимий (середній рівень мотивації)	40,3	38,8
Критичний (низький рівень мотивації)	34,1	34,2

Рис. 2.1. Рівні готовності студентів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку за критерієм мотиваційно-ціннісного компонента

Дані таблиці 2.2 та рис. 2.1 свідчать, що оптимальний рівень готовності до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку виявлено у 25,6 % студентів експериментальної групи та 27 % контрольної групи. Ці студенти продемонстрували високий ступінь усвідомлення важливості проблеми, прагнення до творчої самореалізації у професійній діяльності, зацікавленість у творчих досягненнях дітей, готовність виступати прикладом творчої особистості для вихованців.

Допустимий рівень, який характеризується середнім рівнем мотивації, засвідчили 40,3 % студентів експериментальної групи та 38,8 % студентів контрольної групи. Для цієї категорії респондентів притаманна вибіркова зацікавленість у творчій діяльності, усвідомлення значущості проблеми, проте їхня професійна мотивація ще не стала стійкою. Вони вважають розвиток творчого потенціалу дітей важливою, але не основною складовою своєї майбутньої професійної діяльності, плануючи здебільшого оволодівати відповідними компетентностями під час практичної роботи.

Критичний рівень готовності, який відповідає низькому рівню мотивації, виявлено у 34,1 % студентів експериментальної групи та 34,2 % контрольної. Ці студенти виявили байдужість або недостатню зацікавленість у проблемі

розвитку творчого потенціалу дітей, розглядаючи її як неактуальну чи другорядну. Вони не усвідомлювали значущості творчої діяльності у професійному становленні, не вбачали у ній можливості для власної самореалізації та не прагнули поглиблювати знання у цьому напрямі.

Таким чином, проведене анкетування дало змогу визначити вихідний рівень готовності студентів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку та виявити необхідність цілеспрямованого педагогічного впливу з метою підвищення рівня їхньої мотивації й професійної спрямованості.

Наступним етапом констатувального етапу експерименту було вивчення рівнів готовності майбутніх вихователів до забезпечення розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку за емоційно-когнітивним компонентом.

Метою цього етапу було діагностування емоційного ставлення здобувачів освіти до результатів розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку. Для цього було розроблено тест, який дозволив оцінити зазначені показники.

Тест складався з двох блоків (див. Додаток В)

- перший блок відображав діяльнісний складник готовності, спрямований на оцінювання ставлення студентів до організації та реалізації процесу розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку;
- другий блок охоплював результативний складник, який передбачав аналіз емоційного ставлення студентів до результатів творчої діяльності дітей.

У кожному блоці здобувачам освіти пропонувалося ознайомитися з запитаннями та обрати один із трьох запропонованих варіантів відповіді («так», «мабуть», «ні»). Оцінювання здійснювалося за трьох бальною системою: «так» – 3 бали, «вірогідно/мабуть» – 2 бали, «ні» – 1 бал.

У таблиці 2.3. та рис. 2.2 подано розподіл майбутніх вихователів за характером емоційного ставлення до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Таблиця 2.3.

**Розподіл емоційного ставлення майбутніх вихователів до розвитку
творчого потенціалу дітей дошкільного віку**

Рівень емоційного ставлення	Експериментальна група (ЕГ), %	Контрольна група (КГ), %
Позитивне	33,5	33
Нейтральне	44,3	44,6
Негативне	22,2	22,4

Рис. 2.2. Розподіл емоційного ставлення майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку

За даними наведеними у таблиці 2.3, та рис. 2. 2. позитивне емоційне ставлення до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку спостерігається у 33,5 % студентів експериментальної групи та 33 % у студентів контрольної групи. Це свідчить про те, що лише третина майбутніх вихователів ЗДО залучається до процесу підтримки та стимулювання творчих проявів дітей дошкільного віку, отримує естетичне задоволення від спостереження за їхніми творчими діями, оцінює результати дитячої творчості.

Нейтральне емоційне ставлення виявлено у 44,3 % студентів ЕГ та 44,6 % КГ, що характеризує часткову зацікавленість студентів у процесі творчої

діяльності дітей, вибіркове оцінювання їхніх творчих проявів та стимулювання їхніх дій лише в окремих випадках.

Негативне емоційне ставлення до розвитку творчого потенціалу дітей спостерігалось у 22,2 % студентів ЕГ та 22,4 % студентів КГ, що свідчить про байдужість цих студентів до результатів творчого самовираження дітей та відсутність естетичного задоволення від спостереження за їхньою діяльністю.

Для виявлення ступеня обізнаності майбутніх вихователів щодо теоретичних основ розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку було проведено анкетування із 20 запитань (див. Додаток Г). Результати анкетування наведено в таблиці 2.4. та рис. 2.3.

Таблиця 2.4

Рівень обізнаності майбутніх вихователів ЗДО щодо теоретичних основ розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку

Рівень обізнаності	Експериментальна група (ЕГ), %	Контрольна група (КГ), %
Глибока	16,7	18,7
Нормативна	50	48,2
Поверхнева	33,3	33,1

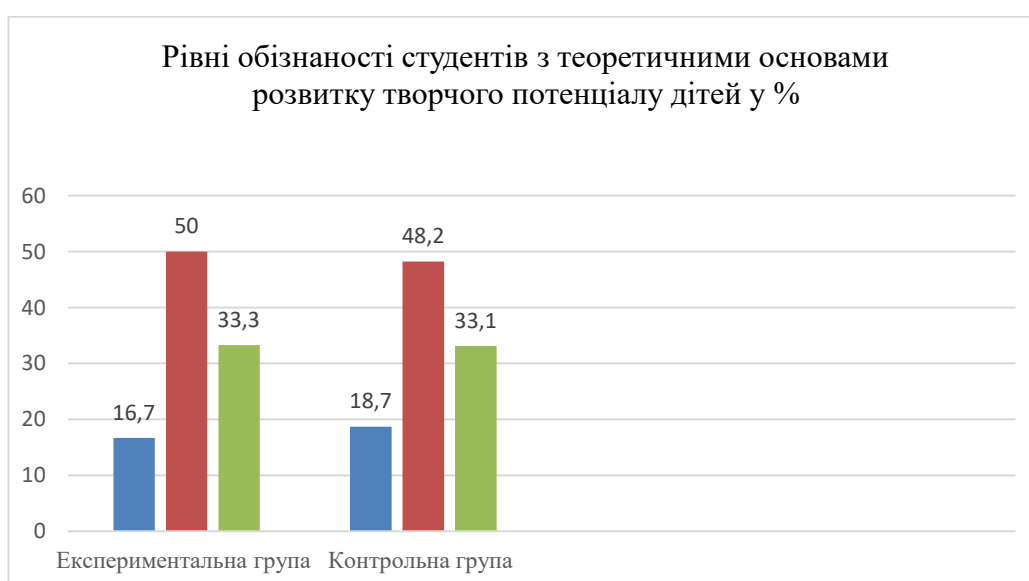

Рис.2.3. Рівень обізнаності майбутніх вихователів ЗДО щодо теоретичних основ розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку

Наведені кількісні дані у Таблиця 2.4 та рис. 2.3. засвідчують, що 16,7 % студентів ЕГ та 18,7 % студентів КГ відповідають глибокому рівню обізнаності, що свідчить про системне розуміння сутності творчого потенціалу, знання ключових понять і принципів його розвитку.

Нормативний рівень обізнаності зафіксовано у 50 % студентів ЕГ і 48,2 % КГ, що відображає наявність базових знань про процес розвитку творчого потенціалу, але з певними прогалинами в системності та деталізації.

Поверхневий рівень обізнаності спостерігався у 33,3 % студентів ЕГ та 33,1 % КГ, що вказує на обмежене розуміння теоретичних основ і недостатню здатність здобувачів освіти пояснити сутність ключових понять і закономірностей розвитку творчого потенціалу дітей.

Таким чином, результати дослідження свідчать про потребу у підвищенні рівня теоретичної підготовки студентів, особливо щодо поглибленого засвоєння понять, закономірностей і принципів розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Оцінка готовності майбутніх вихователів за рефлексійно-оцінним компонентом здійснювалася за двома критеріями:

1. Самоаналіз (рефлексія) індивідуального освітнього маршруту з розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку. Студенти проходили тестову методику, яка дозволяла визначити, наскільки усвідомлено вони оцінюють власну діяльність та здатні коригувати освітній маршрут. За результатами тестування виділяли три рівні:

- Конструктивний – чітке усвідомлення власних дій та їх ефективності, здатність планувати й коригувати освітній маршрут;
- Стихійний – часткова рефлексія, дії не завжди системні й свідомі;
- Деструктивний – відсутність усвідомленої рефлексії та неможливість оцінити власну діяльність.

2. Самооцінка професійних умінь щодо розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку. Студенти визначали, наскільки адекватно вони

оцінюють свої професійні якості через вибір еталонних характеристик і побудову суб'єктивного рейтингу. Виявлялися такі рівні:

- Істинна – адекватна самооцінка, співпадає з об'єктивними показниками компетентності;
- Прийнятна – деякі переоцінки або недооцінки, але загалом адекватне сприйняття власних умінь;
- Неадекватна – значне завищення або заниження власних професійних якостей, що свідчить про неадекватну самооцінку.

У Таблиці 2.5. подано розподіл студентів у % за рівнями готовності до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку відповідно до рефлексійно-оцінного компонента.

Таблиця 2.5.

**Розподіл студентів за рівнями готовності до розвитку творчого
потенціалу дітей дошкільного віку
(рефлексійно-оцінний компонент (у %))**

Рефлексійно-оцінний компонент	Рівні	ЕГ (%)	КГ (%)
Самоаналіз (рефлексія) індивідуального освітнього маршруту з розвитку творчого потенціалу дітей	Конструктивний	32,4	34,1
	Стихійний	49,7	48,3
	Деструктивний	18	17,6
Самооцінка професійних умінь щодо розвитку творчого потенціалу дітей	Істинна	28,3	29,7
	Прийнятна	51,6	50,5
	Неадекватна	20,1	19,8

З наведених у Таблиці 2.5. кількісних даних видно, що самоаналіз (рефлексія) індивідуального освітнього маршруту у більшості студентів має стихійний характер: 49,7 % у експериментальній групі та 48,3 % у контрольній групі. Конструктивний рівень рефлексії зафіксовано у 32,4 % ЕГ та 34,1 % КГ, деструктивний рівень спостерігався у 18 % студентів ЕГ та 17,6 % студентів КГ,

що вказує на недостатню здатність до самокритики та оцінки власної педагогічної практики, неусвідомлення впливу власних дій на розвиток творчого потенціалу дітей і відсутність мотивації до самовдосконалення.

Щодо самооцінки професійних умінь у процесі розвитку творчого потенціалу дітей, більшість студентів демонструє прийнятну самооцінку: 51,6 % у ЕГ та 50,5 % у КГ. Істинну самооцінку виявили 28,3 % студентів ЕГ та 29,7 % КГ. Неадекватну самооцінку спостерігали у 20,1 % ЕГ та 19,8 % КГ.

Ці дані свідчать про те, що на констатувальному етапі дослідження значна частина майбутніх вихователів ЗДО ще не сформувала системної здатності адекватно оцінювати власну діяльність та рівень професійних умінь у процсі розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку. Це підкреслює необхідність цілеспрямованої роботи у ЗВО щодо готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку

2.2. Експериментальна методика формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку

Результати констатувального етапу дослідження засвідчили, що рівень сформованості готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку є недостатнім. Це підтвердило потребу у цілеспрямованій педагогічній роботі, спрямованій на підвищення рівня готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Не викликає сумніву, що процес формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку є тривалим, складним і багатогранним. Учені (І. Сабатовська, С. Бокало) відзначають, що ефективне формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку доцільно розкривати через структурні, функціональні та часові складники освітнього процесу у закладі вищої освіти.

Завдання формувального етапу

На формувальному етапі дослідження реалізовували такі завдання:

1. Формування мотиваційної готовності, що передбачало розвиток інтересу та позитивного емоційного ставлення здобувачів освіти до процесу стимулювання творчого потенціалу дітей.

2. Формування знань і теоретичної компетентності, що включало опанування основних понять, закономірностей розвитку творчого потенціалу, методів стимулювання творчої діяльності дітей дошкільного віку.

3. Розвиток практичних умінь і навичок, який реалізовувався через організацію вправ, творчих ігор, спостережень за діяльністю дітей та аналіз педагогічних ситуацій.

4. Рефлексійно-оцінювальна діяльність, спрямована на розвиток здатності студентів оцінювати власну педагогічну діяльність, аналізувати ефективність використаних методів, коригувати освітній процес відповідно до отриманих результатів.

У процесі формувального етапу дослідження основну увагу було зосереджено на комплексному поєднанні теоретичної підготовки з практичною діяльністю та рефлексією, що забезпечувало цілеспрямоване формування готовності здобувачів освіти до ефективного розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

В основу організації формувального етапу дослідження покладено такі положення:

- процес формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку має бути цілісним, системним і послідовним;

- провідними детермінантами становлення професійної компетентності є поєднання фундаментальних знань і креативності, традиційних та інноваційних підходів, практичної спрямованості та наближеності до реальних умов професійної діяльності;

- збагачення освітнього середовища з орієнтацією на розвиток готовності студентів передбачало активну участь викладачів і студентів, залучення суб'єктів педагогічного процесу закладів дошкільної освіти. Такий підхід сприяв накопиченню педагогічного досвіду майбутніх вихователів ЗДО, формуванню системних умінь щодо стимулювання творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Реалізація формувального експерименту передбачала впровадження розробленої методики поетапного формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку. Робота здійснювалася за такими напрямками:

- збагачення теоретичних знань студентів щодо сутності та структури творчого потенціалу особистості;
- удосконалення практичних умінь і навичок педагогічної взаємодії з дітьми;
- розвиток рефлексійно-аналітичної діяльності, що сприяє усвідомленню власних професійних дій.

Провідна роль у цьому процесі відводилася інтеграції змісту професійної підготовки з практикою роботи в закладах дошкільної освіти. У межах педагогічних дисциплін здобувачі освіти опановували методики стимулювання творчої активності дітей, аналізували педагогічні ситуації, розробляли та творчі проекти.

Під час проходження практики у ЗДО майбутні вихователі мали можливість застосовувати набуті знання, організовувати ігрові, художньо-мовленнєві та проблемно-пошукові види діяльності, спрямовані на розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку.

Проілюструємо прикладами завдання, які виконували студенти під час проходження виробничої (педагогічної) практики у ЗДО:

- організація сюжетно-рольових ігор: створення та проведення ігор на зразок «Мандрівка у країну казок», «Майстерня художників», «У чарівній крамниці», у межах яких діти вигадували власні сюжети, розподіляли ролі,

добирали необхідні атрибути, виявляли фантазію й творчість, уміння діяти в уявних обставинах;

- проведення художньо-мовленнєвих занять: студентки розробляли та реалізовували творчі завдання, наприклад: «Склади вірш про осінь», «Продовжи історію за поданою ілюстрацією», «Придумай нову кінцівку до знайомої казки». Такі вправи сприяли розвитку мовленнєвої ініціативи, асоціативного мислення, здатності до самовираження у дітей;

- інсценізація літературних творів: студенти разом із дітьми створювали міні-вистави за мотивами казок («Рукавичка», «Колобок», «Лисичка-сестричка і Вовк-панібрат»), під час яких діти самостійно добирали діалоги, виготовляли елементи декорацій, що сприяло розвитку творчої уяви, мовлення та емоційної виразності;

- проблемно-пошукові ситуації: організація занять, де діти розв'язували педагогічно сконструйовані завдання. Наприклад: «Як допомогти казковому герою знайти вихід із лісу?», «Що потрібно для того, щоб казка ожила?», «Які звуки може мати вітер?». Такі ситуації стимулювали дітей до міркування, порівняння, висування власних припущень;

- створення творчих проєктів разом із дітьми: «Моя казкова країна», «Кольоровий світ емоцій», «Улюблений герой моїх мрій», під час реалізації яких діти малювали, ліпили, виготовляли аплікації, складали описи та розповіді до своїх робіт;

- розвиток мовленнєвої творчості через інтегровані заняття: наприклад, у процесі інтеграції музичної та мовленнєвої діяльності студенти пропонували дітям придумати вірш до прослуханої мелодії або створити історію, яку навіяла їм музика;

- використання елементів артпедагогіки та казкотерапії: студенти проводили заняття з елементами образотворчості та літературної творчості — малювання емоцій після прочитаної казки, створення колективних малюнків за темою «Мій настрій сьогодні».

Реалізація означених завдань сприяла не лише розвитку творчих здібностей дітей, а й формуванню у майбутніх вихователів ЗДО практичної готовності до організації творчої діяльності, удосконаленню їхніх педагогічних, комунікативних і рефлексивних умінь.

Особливу увагу на формувальному етапі дослідження було приділено формуванню рефлексивної компетентності здобувачів освіти. Рефлексивна діяльність передбачала самоаналіз результатів власної педагогічної діяльності, обговорення труднощів, що виникали під час взаємодії з дітьми, визначення шляхів їх подолання. Таке поєднання теоретичної, практичної та рефлексійної складових забезпечувало ефективність процесу формування готовності до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Розглянемо етапи реалізації формувального етапу дослідження.

Перший етап – мотиваційно-ціннісний

Метою цього етапу було формування позитивної мотивації студентів до майбутньої професійної діяльності, усвідомлення значення розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку. Особливість мотиваційно-ціннісного етапу полягала у формуванні усвідомлення студентами цінності розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку, який формувався за такою схемою: усвідомлюю значення розвитку дитячої творчості → усвідомлюю роль вихователя у стимулюванні творчого розвитку дитини → відчуваю потребу поглиблювати знання та вміння для розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Завдання етапу:

1. Формування стійких переконань щодо значення творчого розвитку дітей у процесі формування їхньої особистості;
2. Поглиблення розуміння ролі вихователя як організатора творчого розвитку дитини;
3. Розширення інтересу та мотивації студентів до професійних знань і практичних розвитку творчого потенціалу дітей;

4. Вироблення навичок самостійної роботи, ефективної співпраці та командної взаємодії до навчальної та професійної діяльності.

Умови, що сприяли реалізації завдань:

- Сприятлива предметно-просторова та психологічна атмосфера; професійна взаємодія «викладач-студент» для підтримки мотивації та професійного розвитку.

- Інтеграція навчальної та майбутньої професійної діяльності, спрямована на розвиток творчого потенціалу дітей, під час вивчення дисциплін «Вступ до спеціальності», «Дошкільна педагогіка», «Психологія», а також у позанавчальній виховній роботі. На лекційних заняттях курсу «Психологія» особлива увага приділялася творчим аспектам розвитку особистості та способам стимулювання уяви у дітей дошкільного віку. Зокрема, вивчаючи тему «Уява», студенти мали можливість ознайомитися з різними видами створення уявних образів у педагогічному та творчому процесі. Для цього застосовувалися методи активного обговорення у форматі дискусій, круглих столів, інтерактивних вправ. Студенти готували коротке повідомлення за обраною формою синтезу уявних образів, наприклад: гіперболізація, літота, підкреслення, схематизація, комбінування, метафоризація, символізація. На практичних заняттях здобувачі освіти не лише презентували свої напрацювання, а й організовували практично-творчу діяльність щодо створення певної форми уявного образу. Така робота сприяла розвитку творчої ініціативи, формуванню дослідницьких умінь, глибшому усвідомленню теоретичних аспектів розвитку уяви та складних педагогічних явищ.

У межах вивчення дисципліни «Психологія» студенти отримували знання з психології розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку. Зокрема, під час опрацювання теми «Умови розвитку особистості дитини» обговорювалися творчі здібності, особистісні якості, ефективні шляхи стимулювання розвитку творчого потенціалу дітей. Заняття проводилося у форматі засідання «круглого столу», що дозволяло студентам представити власну доповідь із презентацією,

обмінятися думками, аналізувати шляхи вирішення педагогічних проблем, пов'язаних із розвитком творчих здібностей дітей.

Окрім аудиторної роботи, студенти брали участь у позанавчальній діяльності: зокрема, організували фото-виставку дитячих робіт «Майбутнє країни – у мріях дитини», що сприяло поглибленню розуміння значення творчості у розвитку особистості дитини дошкільного віку.

- Використання різноманітних методів, форм навчання, включаючи традиційні, активні та інтерактивні методики.

Приклади організаційних форм та методів роботи:

1. Заняття-дискусії – наприклад, «Творчість як умова самореалізації дитини дошкільного віку», де студенти визначали чинники, що сприяють творчості дітей, порівнювали традиційні та сучасні підходи до організації художньо-мовленнєвої діяльності;

2. Мотиваційні вправи на виявлення ціннісних орієнтацій – складання «Дерева професійних цінностей», де кожен здобувач освіти визначав пріоритети у професії вихователя та важливі аспекти роботи з дітьми;

3. Вправи на усвідомлення ролі творчості – аналіз відеофрагментів занять з дітьми з подальшими запитаннями: «Які дії педагога стимулюють ініціативу дітей?» або «Які методи сприяють розвитку уяви та самовираження?»;

4. Робота в малих групах із моделювання педагогічних ситуацій – наприклад, ситуації, коли дитина виявляє небажання брати участь у творчій діяльності; студенти пропонували шляхи мотивації через гру, діалог, заохочення та позитивне підкріплення;

5. Тренінгові ігри на розвиток професійної мотивації – гра «Моє ідеальне заняття», де студенти планували короткий фрагмент творчої діяльності, обговорювали свої рішення, отримували зворотний зв'язок від викладачів і колег;

6. Рефлексивні вправи після перегляду відео – ведення щоденника спостережень із фокусом на власні емоції, ставлення до професії та уявлення про ефективну педагогічну взаємодію;

7. Дискусії з обговорення нових підходів – порівняння досвіду різних закладів дошкільної освіти, визначення переваг та недоліків традиційних і сучасних методик, формування критичного мислення та професійної рефлексії.

Реалізація мотиваційно-ціннісного етапу формувального експерименту забезпечувала послідовне формування професійної мотивації та ціннісного ставлення студентів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Другий етап – когнітивно-діяльнісний. Основна увага зосереджувалася на засвоєнні теоретичних знань, формуванні професійно-практичних умінь. Під час вивчення дисциплін «Дошкільна педагогіка», «Методика розвитку мовлення та ознайомлення з художньою літературою», «Основи педагогічної творчості» студенти опановували змістові модулі, присвячені питанням творчого самовираження дітей, розвитку уяви, асоціативного мислення, мовленнєвої активності.

Для закріплення знань застосовувалися інтерактивні методи навчання: мозкові штурми, педагогічні майстерні, рольові ігри, моделювання занять. Так, під час рольової гри «Вихователь-організатор творчої гри» студенти моделювали ситуації, у яких необхідно було стимулювати творче мовлення дітей через сюжетно-рольові ігри, використовуючи казкові образи, предмети-замінники, музичний супровід тощо.

Крім того, студенти виконували такі завдання:

- спільне складання казкових історій: наприклад, група студентів створювала казку за ключовими словами або ілюстраціями, після чого презентувала її іншим групам і обговорювала способи залучення дітей до її розвитку;

- імпровізаційні мовленнєві вправи: під час вправи «Продовжи історію» кожен студент додавав свій фрагмент розповіді, використовуючи різноманітні емоційні інтонації, образні слова та вирази, нестандартні сюжетні

рішення. Це сприяло розвитку навичок роботи з мовленням дітей, стимулювало уяву, творчий потенціал, формувало здатність педагогів оперативно реагувати на творчі ініціативи дітей, підтримувати їхнє самовираження;

- міні-проекти інтегрованих занять: студенти розробляли сценарії для занять із різних видів діяльності, наприклад, «Кольорові фантазії» (образотворча та мовленнєва діяльність), «Моя чарівна казка» (літературна творчість і драматизація);

- творчі мовленнєві ігри: наприклад, гра «Магічний рюкзак», де студенти по черзі діставали предмет із рюкзака і вигадували історію або казку за його мотивом, заохочуючи дітей до подібної діяльності;

- проекти із застосуванням музики та руху: студенти проводили заняття, де музика слугувала стимулом для створення історії або ритмічного римування, наприклад, «Мелодія казки», що поєднувала рухову активність та мовленнєве самовираження.

Такі методи дозволяли студентам не лише закріплювати теоретичні знання, а й формувати практичні уміння: планувати, організовувати та аналізувати діяльність дітей, розвивати комунікативні навички, педагогічне мислення та здатність до творчого підходу у професійній діяльності.

Третій етап – практико-рефлексійний. Він передбачав застосування здобутих знань і вмінь у процесі педагогічної практики. Студенти планували та проводили заняття з дітьми дошкільного віку, спрямовані на розвиток творчого мислення, мовленнєвого самовираження, уяви. Зокрема, організовували тематичні тижні («Кольорові фантазії», «Моя чарівна казка»), під час яких діти створювали власні історії, добирали рими, вигадували продовження знайомих творів.

Крім того, у роботі зі студентами використовували такі практичні завдання, як ігрові вправи на розвиток уяви та асоціативного мислення, наприклад, «Чарівна шкатулка», де кожен дитячий предмет ставав основою для короткої історії або казки. Творчі мовленнєві ігри, наприклад, «Продовжимо разом історію», коли діти по черзі доповнювали сюжет, а студенти допомагали

формувати логіку та зв'язність розповіді. Міні-проекти та інтегровані заняття, наприклад, «Моя казкова країна», де діти самостійно створювали ілюстрації до казки, складали короткі тексти та розігрували сценки, студенти координували процес, стимулювали мовленнєву активність. Рухові та музичні вправи для стимуляції творчості, наприклад, «Мелодія казки», де рух і музика допомагали дітям відтворювати події історії, імпровізувати рими, висловлювати свої емоції. Рефлексивні завдання для дітей, такі як «Що я сьогодні вигадав (-ла), що сприяло усвідомленню власних творчих досягнень і стимулювало мовленнєву активність.

Після кожного заняття студенти проводили рефлексію власної діяльності: заповнювали щоденники спостережень, аналізували труднощі, обговорювали з керівниками практики ефективність використаних методів та визначали шляхи удосконалення подальшої роботи. Такий підхід сприяв розвитку педагогічного мислення, умінню коригувати власну діяльність і формуванню системних навичок стимулювання творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Ефективність організації формувального етапу забезпечувалася тісною співпрацею між закладом вищої освіти та базами педагогічної практики. Викладачі здійснювали науково-методичний супровід, проводили консультації, надавали рекомендації щодо планування та проведення занять із дітьми. Така взаємодія сприяла практичному спрямуванню підготовки здобувачів освіти, інтеграції теоретичних знань і практичних умінь, удосконаленню професійної компетентності майбутніх вихователів ЗДО.

Така організація формувального етапу дослідження створювала умови для розвитку мотиваційно-ціннісної, когнітивно-діяльнісної та рефлексійно-оцінної складових професійної готовності студентів до стимулювання творчого розвитку дітей дошкільного віку.

2.3. Аналіз ефективності впровадженої методики у процес професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Для оцінювання ефективності формувального етапу експериментального дослідження було проведено повторне діагностування з використанням тих самих методик, що й на констатувальному етапі дослідження. Метою підсумкового, контрольного зрізу було визначення рівнів сформованості готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку. У ході дослідження отримано порівняльні дані кількісного розподілу студентів (у %) за рівнями їх готовності щодо розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку

Узагальнені результати наведено в таблиці 2.6. та рис. 2.4.

Таблиця 2.6.

Порівняльні рівні готовності студентів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку за критерієм мотиваційно-ціннісного компонента (у%)

Рівні готовності до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку	Експериментальна група (ЕГ), %		Контрольна група (КГ), %	
	ПЕ	КЕ	ПЕ	КЕ
Оптимальний (високий рівень мотивації)	25,6	32,4	27	28,3
Допустимий (середній рівень мотивації)	40,3	45,8	38,8	39,6
Критичний (низький рівень мотивації)	34,1	21,8	34,2	32,1

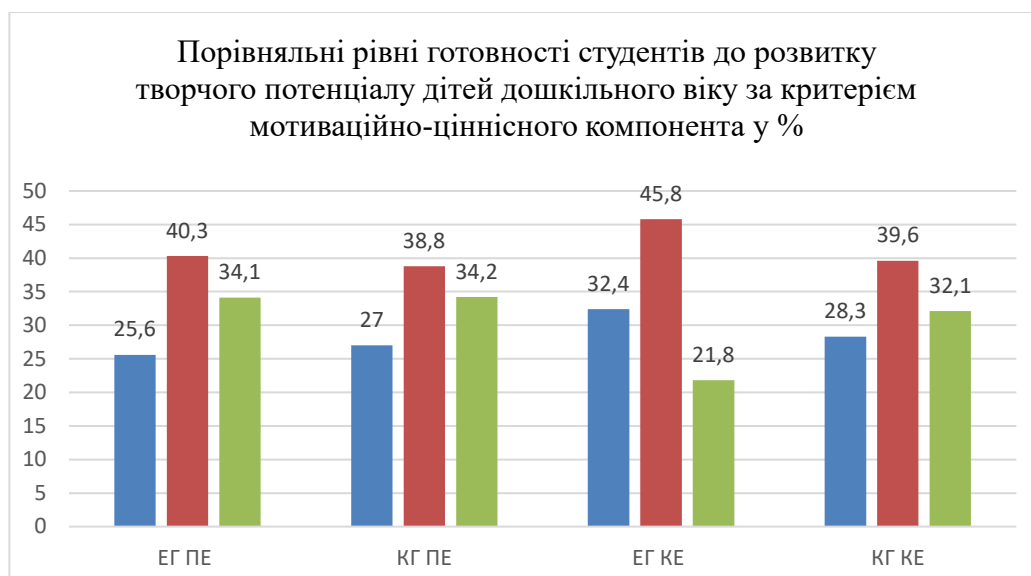

Рис. 2.4. Порівняльні рівні готовності студентів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку за критерієм мотиваційно-ціннісного компонента

Дані таблиці 2.6 та рис. 2.4 свідчать, що в експериментальній групі на початку дослідження (ПЕ) 25,6% студентів демонстрували високий рівень готовності до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку. На контрольному етапі дослідження (КЕ) цей показник у студентів ЕГ зріс до 32,4%. Така позитивна динаміка свідчить про ефективність застосованих методик.

У контрольній групі оптимальний рівень на початку дослідження становив 27%, а після – 28,3%. Незначне зростання цього показника відображає природну, але обмежену динаміку мотивації студентів без спеціально організованого навчання.

Допустимий рівень готовності (середній рівень мотивації) у ЕГ на початку дослідження становив 40,3%, після проведення експерименту – 45,8%. У КГ допустимий рівень на початку становив 38,8%, після – 39,6%. Мінімальні зміни вказують на відсутність цілеспрямованої роботи щодо підвищення мотивації та розвитку професійних компетентностей у студентів контрольної групи.

Критичний рівень готовності (низький рівень мотивації) у ЕГ на початку експерименту становив 34,1%, після – 21,8%. Зниження цього показника

свідчить про позитивний ефект цілеспрямованого педагогічного впливу: студенти, які спочатку були менш мотивовані, активніше включилися у навчально-практичну діяльність та підвищили свій рівень готовності до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

У КГ критичний рівень на початку становив 34,2%, після – 32,1%. Незначне зменшення частки студентів із низьким рівнем мотивації свідчить, що без системного формувального впливу позитивні зміни були слабо вираженими.

У таблиці 2.7. та рис. 2.5 подано порівняльний розподіл майбутніх вихователів (у %) за характером емоційного ставлення до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Таблиця 2.7.

Розподіл емоційного ставлення майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку

Рівень емоційного ставлення	Експериментальна група (ЕГ), %		Контрольна група (КГ), %	
	ПЕ	КЕ	ПЕ	КЕ
Позитивне	33,5	40,2	33	34,2
Нейтральне	44,3	51,4	44,6	45,4
Негативне	22,2	8,4	22,4	20,4

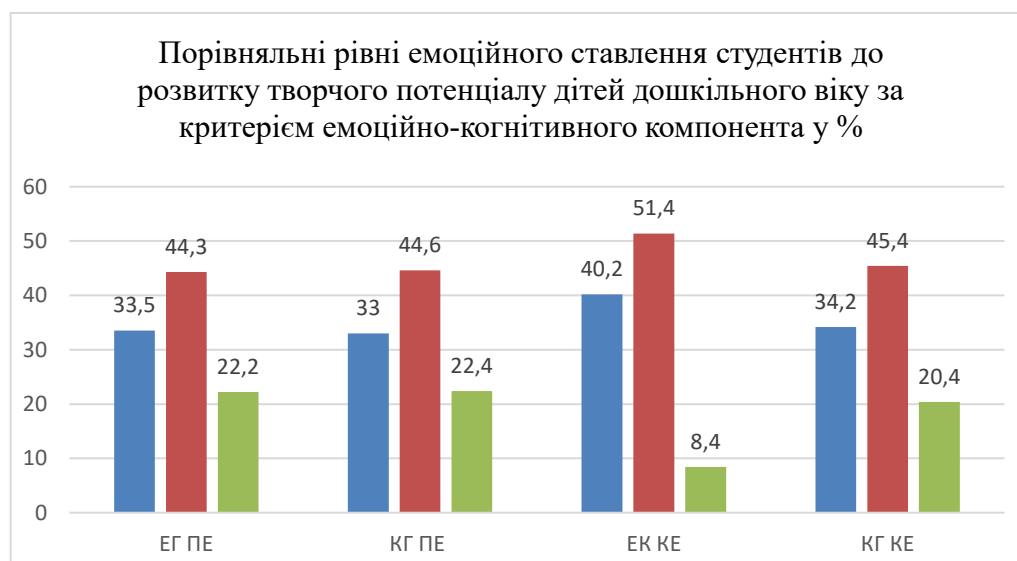

Рис. 2.5. Розподіл емоційного ставлення майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку

За даними наведеними у таблиці 2.7, та рис. 2.5. позитивне емоційне ставлення до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку у експериментальній групі на початковому етапі складав 33,5%, до кінцевого етапу цей показник зріс до 40,2%, що свідчить про підвищення позитивної мотивації та більш усвідомлене ціннісне ставлення здобувачів освіти до майбутньої професійної діяльності.

У контрольній позитивне ставлення на початковому етапі становило 33%, на кінцевому – 34,2%. Незначне зростання показника демонструє мінімальну динаміку, що вказує на відсутність цілеспрямованого формувального впливу.

Нейтральне емоційне ставлення у ЕГ на початку була 44,3%, до кінця експерименту зросла до 51,4%. Це свідчить про те, що студенти, проходячи практичну підготовку почали більш критично оцінювати власні можливості. У КГ нейтральне ставлення на початковому етапі становило 44,6%, на кінцевому – 45,4%. Мінімальна зміна показника демонструє стабільність емоційного стану студентів без активного формувального впливу.

Негативне емоційне ставлення у ЕГ на початку експерименту становила 22,2%, на кінцевому етапі – 8,4%.

У КГ негативне ставлення на початку становило 22,4%, на кінцевому етапі – 20,4%. Незначне зниження вказує на те, що без спеціально організованого впливу зміни були мінімальні.

Порівняльні рівні виявлення ступеня обізнаності майбутніх вихователів щодо теоретичних основ розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку наведено в таблиці 2.8. та рис. 2.6. (Див. Таблицю 2.8 та рис. 2.6.).

Наведені у Таблиці 2.8 та рис. 2.6. порівняльні дані засвідчують, що Глибокий рівень обізнаності у експериментальній групі на початковому етапі складав 16,7 %, тоді як на кінцевому – 26,4 %. Це підвищення відображає ефективність системного навчання та практичного включення здобувачів освіти у діяльність із розвитку творчого потенціалу дітей, зокрема участі у тематичних заняттях, рольових іграх, аналізі педагогічних практик,

рефлексивних вправ. У контрольній групі на початковому етапі 18,7 % студентів мали глибокий рівень обізнаності, на кінцевому етапі – 19 %.

Таблиця 2.8

**Порівняльні рівні обізнаності майбутніх вихователів ЗДО щодо
теоретичних основ розвитку творчого потенціалу
дітей дошкільного віку**

Рівень обізнаності	Експериментальна група (ЕГ), %		Контрольна група (КГ), %	
	ПЕ	КЕ	ПЕ	КЕ
Глибока	16,7	26,4	18,7	19
Нормативна	50	53,5	48,2	49,4
Поверхнева	33,3	20,1	33,1	31,6

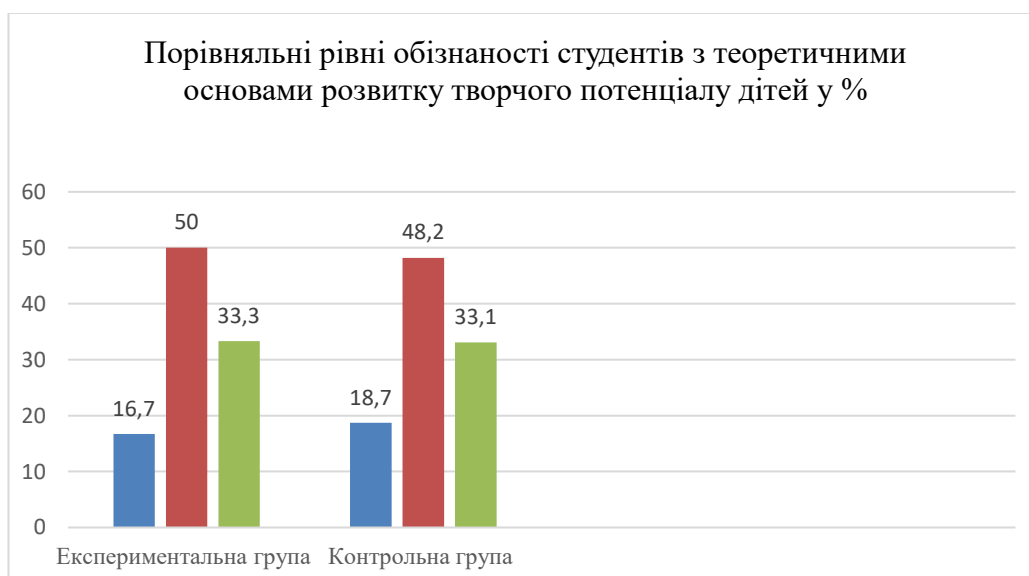

Рис.2.6. Порівняльні рівні обізнаності майбутніх вихователів ЗДО щодо теоретичних основ розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку

Нормативний рівень обізнаності у ЕГ на початковому етапі спостерігався у 50 % студентів, тоді як після експерименту цей показник підвищився до 53,5 %. Таке збільшення свідчить про те, що частина студентів, які на початку мали базові знання, змогли систематизувати інформацію, закріпити теоретичні знання та підвищити рівень розуміння розвитку творчого потенціалу дітей.

У КГ нормативний рівень обізнаності на початковому етапі становив 48,2 %, на кінцевому – 49,4 %. Незначне підвищення показника демонструє, що без спеціально організованого практичного впливу рівень обізнаності змінюється не суттєво.

Поверхневий рівень обізнаності у ЕГ на початковому етапі становив 33,3 %, на кінцевому етапі знизився до 20,1 %. Зниження цього показника свідчить про ефективність формувального впливу: здобувачі освіти змогли підвищити глибину своїх знань завдяки активній участі в практичних заняттях, інтерактивних методах навчання та рефлексивних вправах.

У КГ поверхневий рівень обізнаності спостерігався у 33,1 % студентів на початковому етапі та 31,6 % – на кінцевому.

Отже, порівняльний аналіз даних демонструє, що формувальний етап експерименту в студентів експериментальної групи сприяв суттєвому підвищенню рівня обізнаності, особливо за глибоким рівнем, і зниженню кількості здобувачів освіти з поверхневим рівнем знань. Водночас у КГ зміни були мінімальні, що підтверджує необхідність цілеспрямованого формувального впливу для розвитку системного розуміння сутності творчого потенціалу дітей та підвищення теоретичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО.

Порівняльна оцінка готовності майбутніх вихователів ЗДО за рефлексійно-оцінним компонентом предсавлена у Таблиці 2.9.

З наведених у Таблиці 2.9 порівняльних даних видно, що самоаналіз (рефлексія) індивідуального освітнього маршруту розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку у експериментальній групі на початковому етапі мала такі показники: конструктивний – 32,4 %, стихійний – 49,7 %, деструктивний – 18 %. Після проведення формувального експерименту спостерігаються суттєві зміни: конструктивний рівень зріс до 43,2 %, стихійний залишився на високому рівні – 54 %, деструктивний знизився до 2,8 %. Це свідчить про позитивну динаміку формування здатності студентів до

усвідомленого аналізу власної діяльності, самокритики та планування освітнього процесу.

Таблиця 2.9.

Порівняльний розподіл студентів за рівнями готовності до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку (рефлексійно-оцінний компонент (у %))

Рефлексійно-оцінний компонент	Рівні	ЕГ (%)		КГ (%)	
		ПЕ	ПЕ	ПЕ	ПЕ
Самоаналіз (рефлексія) індивідуального освітнього маршруту з розвитку творчого потенціалу дітей	Конструктивний	32,4	43,2	34,1	35,2
	Стихійний	49,7	54	48,3	49,5
	Деструктивний	18	2,8	17,6	15,3
Самооцінка професійних умінь щодо розвитку творчого потенціалу дітей	Істинна	28,3	39,6	29,7	31,3
	Прийнятна	51,6	57,2	50,5	51
	Неадекватна	20,1	3,2	19,8	17,7

У контрольній групі на констатувальному етапі дослідження конструктивний рівень складав 34,1 %, стихійний – 48,3 %, деструктивний – 17,6 %. На контрольному етапі конструктивний показник збільшився до 35,2 %, стихійний – 49,5 %, деструктивний рівень знизився до 15,3 %. Незначні зміни демонструють обмежену ефективність навчання без цілеспрямованого формувального впливу.

Щодо самооцінки професійних умінь у процесі розвитку творчого потенціалу дітей, у ЕГ на констатувальному етапі істинну самооцінку засвідчили 28,3 %, прийнятну – 51,6 %, неадекватну – 20,1 %. На контрольному

етапі дослідження показники суттєво змінилися: істинна самооцінка збільшилась до 39,6 %, прийнятна – до 57,2 %, неадекватна – знизилась до 3,2 %. Це свідчить про значне підвищення усвідомленості здобувачів освіти щодо власних професійних компетентностей та розвиток адекватної оцінки власних умінь.

У КГ на початковому етапі дослідження істинна самооцінка становила 29,7 %, прийнятна – 50,5 %, неадекватна – 19,8 %. На контрольному етапі дослідження істинна самооцінка збільшилася лише до 31,3 %, прийнятна – до 51 %, неадекватна – знизилась до 17,7 %, що свідчить про мінімальну динаміку у формуванні адекватної самооцінки здобувачів освіти без спеціально організованого формувального впливу.

Таким чином, порівняння показників констатувального та контрольного етапів дослідження демонструє, що у експериментальній групі відбулися суттєві позитивні зміни у мотиваційно-ціннісному, емоційно-когнітивному, та рефлексійно-оцінному компонентах готовності здобувачів освіти до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку, тоді як у контрольній групі зміни були незначними. Це підтверджує ефективність розробленої та апробованої методики формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Висновки з другого розділу

Експериментальне дослідження здійснювалося на факультеті дошкільної педагогіки та психології Університету Ушинського за участю здобувачів 4-го курсу денної та заочної форм навчання спеціальності 012 «Дошкільна освіта». До експерименту було залучено 65 студентів (33 – денна та 32 – заочна форма навчання).

Для реалізації констатувального етапу дослідження застосовувалися комплексні діагностичні методи, зокрема анкетування та тестування, що дозволило визначити рівень мотивації, професійної спрямованості, знань, умінь і навичок здобувачів освіти щодо розвитку творчого потенціалу дітей

дошкільного віку. Отримані дані обчислювалися із використанням кількісних та якісно-аналітичних методів, що забезпечило систематизацію результатів та визначення рівня готовності майбутніх вихователів за такими компонентами: мотиваційно-ціннісним, емоційно-когнітивним та рефлексійно-оцінним.

На констатувальному етапі дослідження було виявлено, що рівень сформованості готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку є недостатнім. Це засвідчило необхідність проведення цілеспрямованої педагогічної роботи, спрямованої на підвищення професійної готовності здобувачів освіти до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

На формувальному етапі дослідження реалізовувалися такі завдання:

1. Формування мотиваційної готовності, що передбачало розвиток інтересу та позитивного емоційного ставлення здобувачів освіти до процесу стимулювання творчого потенціалу дітей.

2. Формування знань і теоретичної компетентності, що включало опанування основних понять, закономірностей розвитку творчого потенціалу, методів стимулювання творчої діяльності дітей дошкільного віку.

3. Розвиток практичних умінь і навичок, який здійснювався через організацію вправ, творчих ігор, спостережень за діяльністю дітей та аналіз педагогічних ситуацій.

4. Рефлексійно-оцінювальна діяльність, спрямована на розвиток здатності студентів оцінювати власну педагогічну діяльність, аналізувати ефективність використаних методів та коригувати освітній процес відповідно до отриманих результатів.

У процесі формувального етапу основну увагу було зосереджено на комплексному поєднанні теоретичної підготовки, практичної діяльності та рефлексії, що забезпечувало цілеспрямоване формування готовності студентів до ефективного розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

На контрольному етапі дослідження проведено порівняльний аналіз показників констатувального та контрольного етапів, який продемонстрував

суттєві позитивні зміни в експериментальній групі: спостерігалось підвищення рівня мотиваційно-ціннісного, емоційно-когнітивного та рефлексійно-оцінного компонентів готовності студентів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку. У контрольній групі зміни були незначними, що свідчить про ефективність розробленої та апробованої методики формування готовності майбутніх вихователів у зазначеній сфері.

Таким чином, експеримент підтвердив, що комплексна методика, яка поєднує теоретичну підготовку, практичну діяльність і рефлексію, є ефективним засобом підвищення професійної готовності майбутніх вихователів до стимулювання творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

ВИСНОВКИ

Теоретичний аналіз науково-педагогічної літератури засвідчив, що поняття «творчий потенціал дитини дошкільного віку» є інтегративною характеристикою особистості дитини, що проявляється через здатність до самостійної творчої діяльності, креативного мислення, вираження індивідуальних ідей та емоцій у різних видах діяльності. Розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного віку визначається професійною компетентністю вихователя, його педагогічною майстерністю та організацією освітнього середовища.

Аналіз теоретичних засад підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засвідчив, що ефективна професійна підготовка передбачає формування комплексної готовності, яка включає мотиваційно-ціннісний, когнітивний та діяльнісний компоненти. Така готовність забезпечує здатність студентів до педагогічного впливу на розвиток особистості дитини, створення оптимальних умов для реалізації її творчих здібностей, організацію освітнього процесу, сприяння гармонійному розвитку дітей. Формування готовності до стимулювання творчого потенціалу дітей включає розвиток позитивного ставлення до творчості, внутрішньої мотивації, професійних знань, умінь і навичок, стійких професійно значущих особистісних якостей, психічних, емоційних та вольових процесів, що є ключовими для ефективної педагогічної діяльності.

Експериментальне дослідження, проведене на факультеті дошкільної педагогіки та психології Університету Ушинського за участю 65 студентів 4-го курсу денної та заочної форми навчання, засвідчило недостатній рівень сформованості готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей на констатувальному етапі. Це підтвердило необхідність цілеспрямованої педагогічної роботи, спрямованої на підвищення рівня готовності студентів до стимулювання творчої діяльності дітей дошкільного віку.

На формувальному етапі дослідження основна увага була зосереджена на комплексному поєднанні теоретичної підготовки, практичної діяльності та рефлексійно-оцінювальної роботи. Було реалізовано завдання щодо формування мотиваційної готовності студентів, поглиблення їхніх знань і теоретичної компетентності, розвитку практичних умінь і навичок, а також вдосконалення здатності оцінювати власну педагогічну діяльність та ефективність використаних методів.

Результати контрольного етапу дослідження показали, що у експериментальній групі відбулися суттєві позитивні зміни у мотиваційно-ціннісному, емоційно-когнітивному та рефлексійно-оцінному компонентах готовності студентів до розвитку творчого потенціалу дітей, тоді як у контрольній групі зміни були незначними. Це підтвердило ефективність розробленої та апробованої методики формування готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Отже, сформованість готовності майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку є комплексною характеристикою особистості, що включає мотиваційно-ціннісний, когнітивний та діяльнісний компоненти і виступає ключовим чинником створення умов для ефективного розвитку творчих здібностей, самовираження та всебічного розвитку особистості дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічний тлумачний словник української мови.
[URL: http://sum.in.ua/s/potencial](http://sum.in.ua/s/potencial)
2. Артемова Л. В. Театр і гра. Вдома, у дитячому садку, в школі. Київ : Томіріс, 2002. 291 с.
3. Архипова С., Кушнірик Н. Методика розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку. *Педагогічні науки* : зб. наук. пр. / Полтавський держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка ; голов. ред. М. Степаненко. Полтава, 2009. Вип. 2. С. 41–48.
4. Бех І. Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. Т. 2. Чернівці: Букрек, 2015. 640 с.
5. Бєленька Г. В. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах ступеневої підготовки : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08. Київ, 2012. 493 с.
6. Біла І. М. Психологія дитячої творчості. Київ : Фенікс, 2014. 137 с.
7. Біла І. М. До вершин педагогічної майстерності. *Дошкільне виховання*, 2021. № 10. С. 3–5.
8. Богуш А. М. Формування мовленнєвої особистості в дітей дошкільного віку. *Формування мовної особистості на різних вікових етапах* : монографія / за заг. ред. А. М. Богуш. Одеса : АПН України, 2008. 272 с.
9. Богуш А. М., Березовська Л. І. Творче самовираження дітей дошкільного віку у художньо-мовленнєвій діяльності : монографія. Одеса : М.П. Черкасов, 2008. 203 с.
10. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика. Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : підручник / за ред. А. М. Богуш. 2-ге вид., допов. Київ : Слово, 2011. 285 с.
11. Бутенко В. Г. Підготовка майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дошкільників засобами ігрової діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / В. Г. Бутенко. Суми, 2018. 23 с.

12. Гекало Л. Розвиток творчого потенціалу педагога. *Початкова освіта*. 2014. № 10. С. 5–8.
13. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид. 2-ге, допов. й виправ. Рівне : Волинські обереги, 2011. 552 с.
14. Гопка О.М. Творчий потенціал особистості як наукова категорія. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова*. Серія 16 : Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. 2016. Вип. 27 (37). С. 11–14.
15. Грама Н. Г. Теоретико-методичні засади фахової підготовки педагога – вихователя дошкільного закладу до економічного виховання дітей : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Харків, 2004. 45 с.
16. Дичківська І. М. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності: теорія і методика : монографія. Рівне : О. Зень, 2019. 372 с.
17. Дошкільна освіта : словник-довідник : понад 1000 термінів, понять та назв / упоряд.: К. Л. Крутий, О. О. Фунтікова. Запоріжжя : ЛПІС ЛТД, 2019. 324 с.
18. Ємчик О.Г. Розвиток творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки : дис.... канд. пед. наук : 13.00.04 / Рівненський державний гуманітарний університет. Луцьк, 2018. 318 с.
19. Желанова В. В. Готовність майбутнього вихователя до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку: сутність та структура. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Ужгород, 2021. Вип. 1 (38). С. 123–125.
20. Закон України «Про дошкільну освіту» : станом на 2024 рік // Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
21. Замелюк М. І. Формування готовності майбутнього вихователя до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку засобами авторської казки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Луцьк, 2016. 282 с.

22. Занюк С. С. Психологія мотивації : навч. посіб. Київ : Либідь, 2022. 304 с.
23. Зданевич Л. В., Курило О. Й., Попович О. М. Розвиток творчого потенціалу майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки. *Інноваційна педагогіка*. Херсон : Гельветика, 2019. Вип. 18. Т. 1. С. 187–190.
24. Злобіна О.Г. Особистість як суб'єкт соціальних змін : автореф. дис. ... докт. соціол. наук : 22.00.03 / Нац. акад. наук України, Ін-т соціології. Київ, 2005. 32 с.
25. Іщенко Л. В. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вихователя до формування творчої індивідуальності старших дошкільників : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Черкаси, 2016. 42 с.
26. Іщенко Л. В. Характеристика критеріїв підготовленості майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку. *Проблеми підготовки сучасного вчителя* : зб. наук. пр. Уманського держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини. Умань : Жовтий О. О., 2015. Вип. 11, ч. 2. С. 172–180.
27. Карасьова К., Піроженко Т. Ігровий простір дитини. Київ : Шк. світ, 2011. 128 с.
28. Клепиков О. І., Кучерявий І. Т. Основи творчості особи : навч. посіб. Київ: Вища школа, 1996. 295 с.
29. Клименко В. В. Психологія творчості. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 480 с.
30. Княжева І.А. Теоретико-методологічні засади розвитку методичної культури майбутніх викладачів педагогічних дисциплін в умовах магістратури : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04; 13.00.08. Одеса, 2014. 45 с.
31. Коновальчук І. І. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти на засадах компетентнісного підходу: теоретичний аналіз. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Педагогіка та психологія* : зб. наук. праць. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015. Вип. 764. С. 65–72.

32. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дитини дошкільного віку (системний підхід) : монографія. Київ : Стилос, 2000. – 336 с.

33. Кремень В.Г. Трансформації особистості в освітньому просторі сучасної цивілізації. *Педагогіка і психологія*. 2018. № 2 (59). С. 5–14.

34. Лах М. Р. Формування готовності майбутніх педагогів до впровадження інноваційних технологій навчання дітей старшого дошкільного віку : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Івано-Франківськ, 2016. 22 с.

35. Лихвар В.Д. Розвиток художньо-творчого потенціалу молодших школярів у процесі образотворчої діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Херсон. держ. ун-т. Херсон, 2003. 24 с.

36. Лісовська Т. Проблема професійної підготовки майбутніх фахівців з дошкільної освіти у вищих навчальних закладах. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. Серія : Педагогічні науки. Вип. 2. 2019. С. 101–108.

37. Лукановська А. В. Творчий потенціал особистості: структурні компоненти. *Проблеми сучасної психології* : зб. наук. пр. К-ПНУ імені Івана Огієнка Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Київ, 2010. Вип.8. С. 630–644.

38. Міщенко Н. І. Розвиток творчого потенціалу молодших школярів засобами інноваційних технологій. *Таврійський вісник освіти*. 2017. № 1. С. 138–144. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2017_1_25

39. Моляко В. Творчий потенціал людини як психологічна проблема. *Психологія і суспільство*. 2007. № 4. С. 6–10.

40. Ничкало Н. Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи. Глухів : РВВ ГДПУ, 2005. 234 с.

41. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. Н. Курлянд та ін. ; за ред. З.Н. Курлянд. 3-тє вид., переробл. і допов. Київ : Знання, 2007. 495 с.

42. Підготовка вихователів до розвитку особистості дитини в дошкільному віці : монографія / ред. І. І. Загарницька ; Нац. пед. ун-т ім.

М.П.Драгоманова, Ін-т розвитку дитини. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. 310 с.

43. Підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку: компетентнісний підхід : монографія / за заг. ред. Г. В. Бєленької, О.А.Половіної. Умань : Візаві, 2015. 208 с.

44. Підкурганна Г.О. Теоретико-методологічні та методичні основи художньо-педагогічної підготовки студентів факультету дошкільного виховання педагогічного університету : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2003. 40 с.

45. Піроженко Т. О. Психічний розвиток дитини дошкільного віку: досвід роботи сучасного дошкільного навчального закладу. Запоріжжя : МПС ЛТД, 2013. 168 с.

46. Про вищу освіту : закон України від 01.07.2014 р. № 1556-XVII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

47. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти в Україні. Наказ МОН від 12.01.2021 року № 33. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>

48. Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» Наказ Мінекономіки №755-21 від 19.10.2021 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti>

49. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Наказ МОН від 21.11.2019 р. № 1456.

50. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

51. Психологічна енциклопедія: А-Я : Абазія – Ятрогенія / авт.-упоряд. О.М. Степанов. Київ : Академвидав, 2006. 424 с.

52. Рогачко-Островська М. С. Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Одеса, 2020. 20 с.

53. Семенов О. С. Формування творчо спрямованої особистості старшого дошкільника у позашкільному навчальному закладі : монографія. Луцьк : Твердиня, 2017. 520 с.

54. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Методологія науковопедагогічних досліджень : підручник . Рівне : Волинські обереги, 2013. 360 с.

55. Сисоєва С. О., Рейпольська О. Д. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку: новий погляд. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2020. Т. 2, № 1. С. 1–10.

56. Слюсарук-Літвін С. С. Готовність майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку: констатувальний експеримент // *Scientific Community: Interdisciplinary Research : the 6th International Scientific and Practical Conference, January 26–28, 2022. – Hamburg, Germany : Busse Verlag GmbH, 2022. – P. 310–314.*

57. Слюсарук-Літвін С. С. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах сьогодення. *Acta paedagogica volynienses*. 2021. Вип. 2. С. 22–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apv_2021_2_6.

58. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. – URL: https://osvita.ua/doc/files/news/832/STRATEHIYA_ROZVYTKU_VYSHCHOYI_OSVITY_V_U.pdf

59. Сучасний психолого-педагогічний словник / за заг. ред. О. І. Шапран. Переяслав-Хмельницький : Домбровська Я. М., 2016. 473 с.

60. Сучасний тлумачний словник української мови / за ред. В. В. Дубічинського. Харків, 2006. 1008 с.

61. Формування творчої особистості старшого дошкільника в різних видах діяльності : монографія / О. С. Трифонова та ін. ; за заг. ред. О.С.Трифонові. Миколаїв, 2019. 260 с.

62. Шульга Л. М. Барвиста радість (Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання). 2-ге вид., виправ. й допов. Запоріжжя : ЛПКС ЛТД, 2012. 328 с

63. Якимович О. Чинники впливу на розвиток професійної компетентності педагогів у системі дошкільної освіти. *Педагогічні інновації у фаховій освіті* : зб. наук. пр. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2018. Вип. 1 (9).

64. Яценко Т. В. Діагностика психічного розвитку дітей дошкільного віку: метод. посіб. Кременчук, 2011. 84 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для визначення рівня вмотивованості майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку

Шановні студенти!

Оберіть, будь ласка, один із трьох запропонованих варіантів відповіді на кожне запитання, позначивши його знаком «+» у відповідній комірці.

№	Запитання	Варіант відповіді
1	Наскільки, на Вашу думку, актуальна проблема розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку?	Надзвичайно а Достатньо б Недостатньо в
2	Якби у Вас був вибір: провести заняття з малюванням або організувати рухливу гру з дітьми дошкільного віку, що б Ви обрали?	Малювання а Рухливу гру б Не визначилася в
3	Розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного віку для Вас є основною чи додатковою професійною функцією вихователя?	Основною а Додатковою б Ні тим, ні тим в
4	Який рівень зацікавленості Ви проявляєте до творчого процесу і результатів, яких досягають діти?	Повний а Частковий б Нульовий в
5	Чи вважаєте Ви, що участь у розвитку творчого потенціалу дітей стане сферою Вашої професійної самореалізації?	Безсумнівно а Можливо б Не моя сфера в
6	Чи очікуєте Ви на визнання та схвалення від батьків за роботу щодо розвитку творчого потенціалу дітей?	Так а Частково б Ні в
7	Що для Вас є основним джерелом задоволення у процесі розвитку творчого потенціалу дітей?	Досягнення а Взаємодія б Подолання труднощів в
8	Наскільки впевнені Ви у своїй здатності відігравати ключову роль у розвитку творчого потенціалу дітей?	Повністю а Ймовірно б Малоймовірно в
9	Чи прийнятно для Вас бути для дітей прикладом творчої особистості?	Повністю а За певних умов б Неприйнятно в
10	Протягом якого часу Ви плануєте сформувати власні компетентності для розвитку творчого потенціалу дітей?	Під час навчання в закладі а Під час роботи б У довільний час в
11	На якому рівні Ви хотіли б володіти певними творчими навичками для їх застосування у розвитку дітей?	Майстерному а Професійному б Дилетантському в
12	Як часто Ви плануєте вивчати досвід педагогів, успішних у розвитку творчого потенціалу дітей?	Постійно а Час від часу б Іноді в

Підрахунок балів:

- «а» – 3 бали
- «б» – 2 бали
- «в» – 1 бал

Інтерпретація результатів:

- **25–36 балів – високий рівень мотивації** (студент активно приймає цінності розвитку творчого потенціалу дітей і проявляє внутрішню зацікавленість у цій діяльності);

- **13–24 бали – середній рівень мотивації** (студент частково приймає цінності розвитку творчого потенціалу дітей, мотивація нестійка або потребує підсилення);

- **1–12 балів – низький рівень мотивації** (студент формально ставиться до розвитку творчого потенціалу дітей, мотивація практично відсутня).

Дякуємо за участь у тестуванні!

Додаток Б

**Тест самооцінки студентів їхньої професійної спрямованості
на розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного віку**

Шановні студенти, оберіть, будь-ласка, один із запропонованих варіантів відповіді та зробіть позначку «+» у відповідній комірці індивідуального бланку тестування.

Індивідуальний бланк самооцінки за тестом професійної спрямованості до розвитку творчого потенціал дітей дошкільного віку

Студент (прізвище й ініціали) _____

Варіант відповіді	Номер запитання											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
а												
б												
в												

1. Чи вважаєте Ви, що в сучасних умовах дошкільних закладів освіти форми, методи і засоби розвитку творчого потенціалу дітей можна значно вдосконалити?

а) так, безумовно, оскільки це динамічний процес, що залежить від певних соціокультурних трансформацій;

б) ні, вони традиційно склалися протягом багатьох років і є достатньо оптимальними;

в) так, залежно від освітньої ситуації, але вихователю слід жорстко дотримуватися посадових інструкцій.

2. Чи впевнені Ви, що здатні покращити певну ділянку роботи щодо розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку?

а) так, я зможу покращити ту ділянку роботи щодо розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку, яка відповідає моїм творчим здібностям;

б) ні, навіть якщо я буду готуватися до цього все життя, це можна зробити лише разом з педагогічним колективом дошкільного закладу освіти;

в) так, за умов належної підготовки в педагогічному коледжі, я зможу покращити ту ділянку роботи, яка мені до вподоби.

3. Чи виникають у Вас креативні ідеї щодо способів виявлення творчого потенціалу дітей дошкільного віку?

а) так, я маю чимало креативних ідей щодо способів виявлення творчого потенціалу дітей дошкільного віку;

б) не маю уявлення як саме можна виявляти творчого потенціалу дітей дошкільного віку;

в) вважаю, що за певних сприятливих ситуацій, у мене виникнуть певні креативні ідеї щодо способів виявлення творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

4. Чи вважаєте Ви, що в недалекій перспективі як фахівець будете майстерно виховувати творчу особистість дитини?

- а) так, я цю функцію виконуватиму майстерно;
- б) ні, бо шлях до майстерності дуже тривалий;
- в) малоімовірно, бо майстерність набувається з досвідом.

5. Яку роль на себе Ви вже можете покласти в процесі розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку?

- а) можу відіграти роль фасилітатора;
- б) жодної ролі я поки-що не можу на себе покласти;
- а) я можу лише активно спостерігати за розвитком творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

6. Чи є у Вас бажання зайнятися глибоким вивченням психології творчого розвитку дітей дошкільного віку?

- а) так, ця галузь знань мене надзвичайно захоплює;
- б) ні, мені це зовсім нецікаво;
- в) особливого бажання немає, але якщо цього вимагає фах, то мушу вивчати.

7. Чи є процес розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку сферою Ваших професійних інтересів?

- а) так, процес розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку є сферою моїх професійних інтересів як майбутнього вихователя;
- б) ні, процес розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку не є сферою моїх професійних інтересів, бо це безпосередньо стосується психолога;
- в) так, окремі ланки процесу розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку є сферою моїх професійних інтересів, а решта стосується психолога.

8. Чи подобається вам спостерігати за участю дітей дошкільного віку у колективних творчих справах?

- а) так, я наче особисто беру участь у цьому процесі і в мене виникають позитивні емоції;
- б) ні, для мене це якийсь стихійний процес, що дратує;
- в) так, але залежно від ситуації, що позитивно впливає на мою психіку.

9. Чи є у Вас кредо щодо розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку у майбутній професійній діяльності?

- а) так, я маю чітке переконання, який саме педагогічний вплив потрібен на дітей;
- б) ні, таке кредо може виникнути лише в процесі виконання відповідної функції професійної діяльності;
- в) таке кредо невдовзі сформується, але це залежить від результатів фахової підготовки до виконання цієї професійної функції.

10. Чи цікаві Вам будь-які новини з методики розвитку творчого потенціалу дошкільників, що містяться в сучасному інформаційному потоці?

- а) так, дуже цікаві, бо в сучасних умовах цифрової трансформації всіх сфер суспільства все нове треба негайно засвоювати;
- б) ні, не цікаві, тому що зорієнтуватися в цьому інформаційному потоці без належної підготовки неможливо;

в) частково цікаві у тому випадку, якщо є змога адекватно зрозуміти сутність цих новин.

11. Чим для Вас приваблива діяльність із розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку?

- а) можливістю позитивно впливати на кожного вихованця;
- б) нічим, бо це копітка та відповідальна робота;
- в) тим, що від цього можна мати задоволення.

12. Які внутрішні протиріччя заважають Вам належно підготуватися до процесу розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку?

- а) жодних протиріч немає, бо чітко усвідомлюю свою професійну місію;
- б) сумніваюсь, що зможу успішно виконувати цю професійну функцію;
- в) усвідомлення того, що потрібно затратити чимало часу й енергії.

Підрахуйте суму балів, яку Ви набрали, наступним чином:

за відповідь «а» – 3, «б» – 1; «в» – 2.

Якщо сума складає

- 25 і більше балів – високий рівень професійної спрямованості (студент активно готовий до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку, проявляє ініціативу та внутрішню зацікавленість);

- 13–24 бали – середній рівень професійної спрямованості (студент має часткову готовність, мотивація нестійка або потребує підтримки);

- 1–12 балів – низький рівень професійної спрямованості (студент формально ставиться до розвитку творчого потенціалу дітей, готовність слабо виражена).

Дякуємо за участь у тестуванні!

Додаток В**Тест для діагностики емоційного ставлення майбутніх вихователів до процесу та результатів розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку****Інструкція для студентів:**

Уважно ознайомтеся з поданими запитаннями та оцініть власне емоційне ставлення до процесу й результатів розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку. Для цього оберіть один із трьох запропонованих варіантів відповіді та позначте його знаком «✓» у відповідній комірці.

Блок 1. Діяльнісний складник

(процес розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку)

№	Запитання	Так	Мабуть	Ні
1	Чи отримуєте Ви емоційне піднесення та естетичне задоволення, спостерігаючи за процесом дитячого малювання?			
2	Чи підтримуєте дитину, яка декламує вірш і збивається, відчуючи невпевненість?			
3	Чи приєдналися б Ви до танцю з дитиною, яка рухається незграбно?			
4	Чи прислухаєтесь Ви до перекрученої вимови слів дитини під час співу чи оповіді?			
5	Чи зупинили б Ви дитину, яка безладно вигукує незрозумілі звуки?			
6	Чи дослухаєтесь до кінця мелодію, яку дитина спонтанно грає на музичному інструменті?			
7	Чи похвалите дитину за створення цікавої форми під час гри з конструктором?			
8	Чи стимулюєте Ви дитину продовжувати малюнок, якщо вона хоче його викинути?			
9	Чи підтримуєте дитину у продовженні пісні, якщо вона забула слова?			
10	Чи робите толерантне зауваження дитині, яка намагається гучніше співати в хороводі?			
11	Чи спрямовуєте дитину виконувати одне завдання, якщо вона одночасно починає кілька творчих справ?			
12	Чи подобається Вам брати безпосередню участь у дитячих мистецьких іграх?			
13	Чи позитивно ставитеся до активного фантазування дітей?			

Блок 2. Результативний складник
(результати розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку)

№	Запитання	Так	Мабуть	Ні
1	Чи отримуєте Ви емоційне піднесення та естетичне задоволення, споглядаючи дитячі твори на виставці?			
2	Чи намагаєтесь запам'ятати якомога більше дитячих віршів?			
3	Чи із задоволенням переглядаєте відео дитячих хореографічних постановок?			
4	Чи подобається Вам пісенний репертуар дітей дошкільного віку?			
5	Чи милуєтесь тембровим різноманіттям дитячих голосів?			
6	Чи любите слухати сольні вокальні виступи дітей дошкільного віку?			
7	Чи захоплює Вас гра дітей на музичних інструментах?			
8	Чи подобається прикрашати помешкання дитячими малюнками та поробками?			
9	Чи надихають Вас на творчість дитячі креативні ідеї?			
10	Чи виникає у Вас позитивна емоційна реакція на театралізовані ігри дітей?			
11	Чи отримуєте естетичну насолоду від перегляду кіноцен за участю дітей?			
12	Чи подобається Вам, коли дитина ділиться враженнями від самостійно виконаних творчих робіт?			
13	Чи уявляєте себе співучасником дитячої мистецької гри?			
14	Чи виникає у Вас почуття гордості за наявний творчий потенціал дітей дошкільного віку?			

Шкала оцінювання

- **Так** – 3 бали
- **Мабуть** – 2 бали
- **Ні** – 1 бал

Інтерпретація результатів:

- 70–90 балів – **позитивне емоційне ставлення**
- 30–69 балів – **флегматичне ставлення**
- 0–29 балів – **індиферентне ставлення**

**Анкета для виявлення рівня обізнаності майбутніх вихователів щодо
теоретичних основ розвитку творчого потенціалу
дітей дошкільного віку**

Інструкція для студентів:

*Уважно ознайомтеся з поданими запитаннями та надайте **коротку письмову відповідь** на кожне з них, що відобразить ваше розуміння теоретичних засад розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.*

1. Яке значення має розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного віку для сучасного суспільства?
2. У чому полягає сутність поняття «творчий потенціал»?
3. Яка відмінність між загальними та спеціальними творчими здібностями дитини?
4. Чим відрізняються креативні здібності від творчих, чи є ці поняття тотожними?
5. Які творчі здібності дітей дошкільного віку можна вважати потенційними?
6. Як пов'язані поняття «творчий потенціал» і «творча обдарованість особистості»?
7. Що характеризує творчу індивідуальність дитини дошкільного віку та які її особливості?
8. Від яких психологічних властивостей особистості залежить розвиток творчого потенціалу дитини?
9. Що означає поняття «актуалізація творчого потенціалу особистості»?
10. Які особистісні ресурси забезпечують розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного віку?
11. Які провідні принципи лежать в основі розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку?
12. Які психолого-педагогічні умови є необхідними для ефективного розвитку творчого потенціалу дітей?
13. Які зовнішні фактори сприяють розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку?
14. Що характеризує творче середовище дошкільного закладу освіти і які його складники найбільш ефективно впливають на розвиток творчого потенціалу дітей?
15. Якими видами творчої діяльності можуть займатися діти дошкільного віку?
16. У чому полягають переваги мистецьких занять та ігор для розвитку творчого потенціалу дітей?

17. Яка роль інтеграції різних видів мистецтв у розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку?
18. Який взаємозв'язок між поняттями «особистість», «творчість», «творча особистість» та «творчий потенціал особистості»?
19. Які основні закономірності розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку?
20. Які особливості характеризують розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного віку?

Шкала оцінювання

- **1 бал** за кожну правильну, аргументовану відповідь.

Інтерпретація результатів:

- 14–20 балів – **глибока обізнаність**;
- 7–13 балів – **нормативна обізнаність**;
- 0–6 балів – **поверхнева обізнаність**.

**Тест для діагностики рівня рефлексії майбутніх вихователів
індивідуального освітнього маршруту з розвитку творчого потенціалу
дітей дошкільного віку**

Мета тесту – визначення рівня рефлексії майбутніх вихователів щодо власного індивідуального освітнього маршруту, спрямованого на розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Інструкція для студентів:

Уважно прочитайте кожне запитання та проаналізуйте, наскільки запропоновані варіанти відповідають Вашому ставленню до власної педагогічної діяльності. Оберіть один варіант відповіді, поставивши позначку поруч із відповідним номером:

1. **Так, неодмінно** – повна згода з твердженням;
2. **Не обов'язково** – часткова згода або ситуаційна;
3. **Зовсім ні** – повна незгода.

Список запитань тесту (10 позицій):

1. Чи регулярно аналізуєте Ви свій освітній маршрут щодо розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку?

2. Чи відстежуєте Ви власну ефективність у стимулюванні дитячого творчого самовираження?

3. Чи визначаєте Ви, які методичні прийоми найбільше сприяють розвитку креативності дітей?

4. Чи рефлексуєте Ви над результатами своєї педагогічної діяльності, пов'язаної з творчістю дітей?

5. Чи визначаєте Ви свої сильні та слабкі сторони як педагога у розвитку творчого потенціалу дітей?

6. Чи аналізуєте Ви взаємодію з дітьми у процесі творчої діяльності та її результативність?

7. Чи коригуєте Ви власний освітній маршрут на основі спостережень за успіхами дітей?

8. Чи усвідомлюєте Ви вплив особистісних цінностей та переконань на формування творчої атмосфери в групі?

9. Чи оцінюєте Ви ефективність використаних вами методів та прийомів у процесі розвитку творчого потенціалу дітей?

10. Чи готові Ви планувати подальші кроки педагогічної діяльності на основі аналізу власного досвіду та результатів спостереження за дітьми?

Шкала оцінювання результатів тесту:

- **Конструктивний рівень** – сума балів ≥ 13 ;
- **Стихійний рівень** – сума балів від 7 до 12;
- **Деструктивний рівень** – сума балів 0–6.

Кожна відповідь оцінюється таким чином:

- «Так, неодмінно» – 2 бали;
- «Не обов'язково» – 1 бал;
- «Зовсім ні» – 0 балів.

**Тест для діагностики адекватності самооцінки особистісних
якостей майбутніх вихователів**

Мета тесту: визначити, наскільки адекватно студенти оцінюють власні якості, що сприяють розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку.

Інструкція для студентів:

1. Ознайомтеся зі списком особистісних якостей (30 пунктів).
2. Оберіть 12 якостей, які, на вашу думку, найкраще характеризують ідеального вихователя, що розвиває творчий потенціал дітей.
3. Розташуйте їх у порядку важливості: перші – найважливіші, останні – менш важливі.
4. Потім оцініть себе: якість №1 проявляється у вас найбільше, №12 – найменше.

Список особистісних якостей:

1. Творчість
2. Емпатія
3. Толерантність
4. Позитивне ставлення до дітей
5. Відповідальність
6. Креативність
7. Самостійність
8. Ініціативність
9. Організованість
10. Вміння слухати
11. Комунікабельність
12. Терплячість
13. Відкритість до нових ідей
14. Педагогічна майстерність
15. Здатність до саморефлексії
16. Емоційна стабільність
17. Увага до деталей
18. Професійна етика
19. Сприйнятливність до критики
20. Мотивованість
21. Настановчість
22. Винахідливість
23. Самоконтроль
24. Вміння мотивувати дітей
25. Співпраця з колегами
26. Активне навчання
27. Ініціювання творчих проєктів

- 28. Критичне мислення
- 29. Вміння інтегрувати мистецтва
- 30. Гнучкість мислення

Оцінювання результатів

- **Високий рівень адекватності:** більшість обраних якостей відповідає вашим реальним проявам (використовуєте і розвиваєте).
- **Середній рівень:** частково адекватно оцінюєте себе – деякі якості не відповідають реальному стану.
- **Низький рівень:** обрана більшість якостей не відповідає вашій поведінці – оцінка себе неадекватна.